

Pavle
Zidar

Solveigina pesem

*Kai áphes hemín tà
opheilemata hemôn hòs kai
hemeís aphékomen toís
opheiletais hemôn.*

Jutro je gosto od svetlobe, medene reke, ki izvira na jugovzhodu, oblaki v nji, na spodnjem robu rahlo sajasti, neslišno drse po gladini te jesenske svečave in me le počasi dosejajo; kakor odrezane glave plovejo nad mano po sladkem ozračju, zgoščenem sadu, ki ga na jesen pridela tudi zrak. Pogled skozenj ni več bister kakor spomladi ali na začetku poletja, ko je vse, kar je predmetno, ostrò izbrisano, kakor na geometrijski skici, temveč je vse omečeno, vsaka črta je zadebeljena ali otekla, iz nje kaplja sladkost, ki mi ni znana.

Jeseni vsak nekaj rojeva, celo zrak, se zdi, je poln drugega zraka, mlajšega, slajšega. In vse se primika bliže: gore, hribi, hiše, ljudje, glasovi; v tem času se začenja gostija, ki bo trajala dva ali tri tedne, nagrahili bomo krompirja, jabolk, čebule, česna, in vse to znesli v kevdre ali na podstrešja, nato pa se bo ozračje zbistrilo in vse bo kot prej, daljave bodo pobegnile v daljavo in ne bodo več dosegljive do naslednjega oktobra, ko bo spet pridrla bronena reka svetlobe z jugovzhoda.

To je moj najdražji čas. Opazujem ga in si ga izpisujem v spomin, v njem je vse, kot je bilo, vendar nekako spremenjeno in drugačno. V tej sladki, lepljivi svetlobi je pogled domišljije. Morda živimo samo za ta trenutek, da se vidimo v njej spremenjene.

Zdaj vse to traja že tretji teden. Določno čutim, da je to barva sveta, ki nastaja samo zato, da bi prek nje nekaj spregledali. Za vsako so dogodki, in tudi za to, v katero sem tako zbrano zagledan.

Iz vala toplega zraka, ki je dahnil vame, se je razcedil vonj japonske nešplje; njegovo plemenitost prenašajo sape le v posodah svojih mehov.

Ves vzdrtim, ko se me dotakne ta vonj.

V bližnjem pristanu nihajo jambori kakor bleščeče se igle. Drug ob drugem, na desetine jih je, z odsevajočega morja tenko in predirno zabadojo ozračje.

Tja sem namenjen, išoč motiva za dogodek, ki je sprožil v meni Solveigino pesem Edvarda Griega.

Skileč na črno ploščo na gramofonu, kjer so pike belega prahu, dihnem vanje, nekaj se jih le zgane in zgine v motnem barvilu dne. S krpico zbrišem še ostale, da zažari črni obraz plošče v lakasti polituri čist; gledava se, jaz v njem, on v meni, in tedaj zadrša suho igla po žlebičku, da me zazebe in zaskeli. Oglase se takti Arabskega plesa, polni bliskajočih se gibov in mesečne vzhičenosti, nato sledi zarez za tihote in že trobila v fanfari naznanijo Solveigino ljubezensko vstajenje. Dolg, prodoren, otožno zvoneč klic čela razrahlja Solveigino smrt. Violini v nežnem sozvenu razkrije temoto smrti, dekle je obujeno, v hipu se oglase akordi s harfe, v katerih obujena Solveig v hrepeneci žalosti zapušča v meni sledi večne ljubezni, zastrte z meglicami igrive minljivosti dekliških spominov na prvo erotično zavest, v kateri njeni čutni čari razodenejo milino in zvestobo, zvestobo, ki je od zmeraj najtežja lastnost življenja. Motiv se ponovi v čistejši izvedbi in potem zaključuje s fanfaro, v kateri pa ni več moči življenja; toda violine, ki zaježijo otožni zvok čel, mi zagotove, da je ljubezen tudi zagrobna stvarnost.

Obstrmel sem.

Ali je to resnica?

Ponovil sem glasbo v različnih tonskih močeh, da bi ujel tistega pravega, verjetnega, ki bi me zmrazil in pognal proti pristanišču med jambore, ki so šivali bleščeči se dan.

Solveigina pesem in jutro v podobi medene reke sta me začarala; duhovno sem hitel proti pristanišču, in ne le tja, cepil sem se na tri, štiri, več strani in se pognali iskat tja razrešitev motiva Solveigine večne ljubezni, posebno te, ki vstaja izza groba v podobi Griegove glasbe.

Solveig je v bistvu vsaka ženska, vsaka je zvesta le enemu, čeprav morda živi s čisto drugim; a samo eden je, ki ga resnično ljubi.

Vidim se, kako hitim med bori, v njih trepeče rezek zrak, beli vrtinci iz pajčevin se pozibujejo v vejah, diši presladko po iglicah.

V eni od svojih smeri se vozim z avtobusom. V prostorni notranjosti smrdi po prahu. Med potniki mnogi zaudarjajo po nesnažnosti. Sprevodnik se sklanja nad kupčki novcev, pozvanjajoč z glavo ob vsakem nihanju vozila kot s sadežem.

Ta glava, si mislim, bo kmalu odpadla, ko ga gledam, in še žalosten je, kakor da bi ga rodila Käthe Kollwitz, ves je iz njenih socialnih črt oziroma izjeden od obupa.

Kakšnega? si mislim.

V pregibu avtobusa, ki mu pravimo frajtonerica, kjer sta oba dela priklopljena drug na drugega tudi še z gumijasto zaporo v obliki harmonikarskega meha, se pozibuje pet Nemk, smejoč se na ves glas, kadar jih zaziblje; s smehom izdajajo, vsaj nekaterim, ki so že bili kdaj v Nemčiji in na nemških avtobusih, da so opite. Tudi tam smejo biti pijane, vendar se

ob pozibavanju nobena ne zasmeji, prej se zresni, strmeč skozi človeka. V smrti tihoti, ki veje v njihovih vozilih, slišiš samo voznika, ki po zvočniku izžlobudra ime postaje.

Opazujem Nemke skozi občutke drugih potnikov; niti eden ne ve, da so se ga nasrkale in da vreščče izdajajo svoje sladko počutje ob pozibavanju vozila, misleč, da se vsi tako sladko ziblremo, toda one so se neprimerno bolj same v sebi.

Vsem — vidim — se zde le vesele turistke, ki so zajodlale le ob srečanju z morjem.

Na tretji ali četrti smeri sem bil, še preden sem odkril Solveigin motiv. Od tam se še nisem vrnil ves.

Človek bi moral vse svoje poti ob nekem trenutku zbrati, začudil bi se, ker bi spoznal, da so bile vse usklajene in da jih je usmerjal določen vzrok.

Moja četrta smer je samostan, ki skozi poletno soparico že na daleč srebrno vzblesteva. Škrilaste strehe, razpotegnjene v pravokotniške like, imajo ob spremembah dnevne svetlobe vsakokrat drugačen lesk. Pridih lilastega na srebrni podlagi je jesenski dih samostanskih streh.

Kadarkoli sem se približal samostanu, hočem reči, ob katerem koli času, še posebno v mesečini, so bile njegove bleščče strehe tiste, ki so me na določeni razdalji ustavile, da sem jih užil na način, ki je neizrazen.

Bil sem urečen od te strešne srebrnine, ki jo je vsak čas še poglobil, bodisi ponoči ali v dremavem poletnem dopoldnevu ali popoldnevu, in sem vedno trepetal v žalosti, ki je mejila na jok.

Zdaj se po trinajstih letih spet vračam, da bi napisal nov roman, vendar ga ne bom.

Nad samostanom je razprostrta ena od morečih avgustovskih svetlob. Slišim, kako rastlinska stebila pokajo, ko zadržujejo to žarenje nad seboj, pokajo od napora; strašno jim mora biti zdaj, ko zadržujejo to ognjeno nebo, da ne pade dol in ne požge sveta. Mi pa mislimo, da je poletna ica le stvar neba in sonca in da ni tu nikogar, ki bi ga ogenj zadržal na varni razdalji.

Sežem po koprivi, ki ne peče, zelenkasto mastno zeleni sok mi obarva prste. Ves zadišim po lepki zelenini.

V lipi tik mene prepevajo sladko pesem čebele. Nizki, enolični zvoki se mi na enak način približujejo in oddaljujejo.

Približam se železnim dverim starega pokopališča in stopim na prostor, kjer je nagneten na desetine trupel. Nad njimi spomeniki sporočajo imena mrtvih, ponekod so odsnete tudi fotografije, da je predstava o človeku, ki se raztaplja v svojo prabit, jasnejša.

H kupu sveže gomile sem se namenil, ko sem bil še doma.

Ves zadrhtim, ko jo opazim.

Edina je.

Sveča v rdečem plastičnem lončku dogoreva. Plamenček se razmetava ko metulj, hoče ven, poleteti hoče za bežečo svetlobo trave, ki se je prav v tem hipu pognala v rahli sapi prek travnika.

Gomila je gola; en sam majhen venček čepi na vrhu z napisom: Našemu Petru.

Zadržujem dih. Razmišljam, oziroma lovim trenutke spomina na naju dva.

Pred trinajstimi ali več leti je prišel Peter za mano, ko sem zapuščal študijsko knjižnico, želel se je seznaniti.

Obudil sem nepomemben spomin do konca. Zdaj stojim tu ob njegovem grobu. Z neba padajo slepljivi utrinki sonca, mrgolé kot velikansko mravljišče.

Ne vem, zakaj sem tu, morda bom nekoč vedel.

(Zdaj, ko to pišem, že vem.)

Tesnobno mi je. Pod tem kupom se raztaplja v nesmrtnost zelo mlad človek.

Ali naj molim? se tiho vprašam.

Plamenček sveče se zaganja kvišku. Molitev v mislih se ne zgane, le stojim pred tem kupom včeraj prekritega groba, morda na željo Petra, na svojo ne več.

V tem trčita v zven kramp in lopata, pogledam v smer, mlad grobar prihaja bliže, obraz mu gori, podoben je soncu, zavihani rokavi razgaljajo kratke, močne roke, polne moči.

Pljune v roke in zarine kramp v zemljo. Zamolkli udarci si slede, dokler ni zemlja odprta.

Nov grob.

Odidem.

V lipi pojejo čebele; morda vedo one o smrti več kakor mi.

(Pojejo kakor ruski ujetniki med vojno, ko so odhajali na delo.)

Ustavim avto, ko se odpre razgled na strehe samostana. Srebrni blesk z lilastim nadihom me zamami, spomini se razdramijo. Nič se ni spremenilo, opazim, vse je kot pred trinajstimi leti, zelena džungla zaman požira hišo molitve.

A nekoč jo bo zagotovo pojedla.

V sobi čakajo name moji stari rekviziti: postelja, na kateri v svoji duhovni navzočnosti spijo mnogi dalje svoj sen, potem omari, ki sta nekak podaljšek postelje, v eni lahko odložim perilo z obleko, v drugi je improvizirana majhna umivalnica, a le za umivanje obraza in rok.

Čepeča peč se me ogleduje. Iz nje so vedno prišli dobrotni jamri v tisti zimi, ko sem bil tako dolgo sam s seboj, bežeč v roman pred stiskami, ki so me obdale, brž ko sem poškilil iz teksta.

Vsaka družba ima svoje načine, da se ohrani, kogar te stvari odbijajo, se brani z določeno vrsto emigracije in paranoje pred družbeno agresijo, zato so vsi pisatelji v bistvu emigrantje.

To mi je padlo v glavo v trenutku, ko sem sedel na rob postelje in se razgledoval po svoji stari sobi, rekoč si v mislih, no, pa sem spet tu. In ko sem si to rekel, so se mi prikazala vsa ta leta, ki sem jih prekolovratil brez pravega doma; trinajst let, vedno na poti v svojo emigracijo, v svojo paranojo.

V svojo samoobrambo.

Vstal sem, dobesedno dvignilo me je in pognal sem se v dvigalo.

Prvič se mi je razodelo, kaj je v resnici rodilo moj roman.

S stene me je kot pred trinajstimi leti opazoval opat iz osemnajstega stoletja, njegov smeh se je nehal, ko sem mu neki večer, ko me je peč zapredla v nepredirni zimski trenutek vasezagledanosti, rekel — ravno sem bil odložil Janezovo razodetje in začel razmišljati o njem — da je to nedvomno lirika in da je kot taka odsev vizijske neresničnosti, oziroma dveh vrst opojnosti, ki rode strupe dveh vrst: strup, ki zaseje nihilizem, ali pa strup, ki zaseje satiričnost.

Kaj pa realna vsebina teksta? je vprašal opat s slike.

Diskusija o tem je nemogoča, sem mu nesramno odvrnil, tako za vas, ker ste se dali izsušiti prepričanju, da je v takih tekstih zajeta resnica, pa tudi zame, ker sem sprevidel procese, ki jih te vrste literatura rojeva.

In danes, po trinajstih letih, kaj pravite?

Da je prava narava v odmišljanju in neprava v motivu, sem rekel tiho.

Nasmehnil se mi je kisló in pri tem je ostalo cel čas mojega bivanja v samostanu — pri nasmehu ali posmihanju.

Odprl sem kovček in razobesil po omari svoje stvari, srajce, jopice, obleko; zatohli vonj postanega zraka se je razprl kakor zrela kostanjeva ježica in razpadel.

Začel sem si pripravljati mizo za pisanje in jo obložil z zapiski, knjigami, papirjem, pisali, namizni luči sem poiskal pravi kot svetljenja, pritisnil nekajkrat na stikalo in ogledoval prsati stožec svetlobe.

Bil je pravi.

V sobo se je navrgel popoldanski zrak s sončnimi odbleski. Mušice so zaplesale po svojih zakonitih tirnicah. Iz hoste pa so že pošumevali večerni vetrovi.

Vse je kot prej, le jaz sem drugačen, spregledujem gredé v park.

Notranje dvorišče je zalito z rumeno sončno smetano; v sekvoji, dvojčici, ki je še ostala živa, pleza tihota z nekaj ptičicami, ki živčno skakljajo.

Stare papige Lore ni videti ne slišati. Čakam ob oknu, da se ji bo izvil njen predirmi krik, nekakšno shizofreno dretje, ki je prebilo vse zidove samostana in seglo do poslednje meniške celice.

Včasih se mi je zdelo, da je opat Loro, kajti na njegovo dretje smo vsi reagirali . . .

Torej, kot vidite, prihajam od tam, iz samostana, čeprav se vozim s frajtonerico k pesniku J. U-ju in odhajam hkrati tudi v pristanišče jaht in jadrnic, s svojim avtom pa sem na servisu, kjer mi bodo opravili rutinski pregled, ob vsem tem pa še zmeraj poslušam Solveigin motiv in sem v res-

nici doma in me zaliva reka svetlobe, ki me je zbližala z vsem, kar je oddaljenega.

Avto bo nared enkrat okoli dvanajste. Tri ženske, ki so za ogledalo vsem moškim, ki privedejo tja svoje škatle in potem živčno povprašujejo ta ogledala v različnih jezikih in čustvenih poudarkih, ali so vozila že popravljena ali ne.

Ta tri odsevajo celotno mehaniko servisa oziroma organizacijo dela — res, zelo zanimivo; postavil sem se v kot, kamor ta ogledala redkokdaj posijejo, razen če sèm, na to mesto, ne stopi kakšen sijajen primerek moškega posiljevalca, potem to ogledala brž zaznajo in obsijejo mrtvi kot pisarnice s svojimi odsevanji, v katerih so tudi še vsa dogajanja v samem servisu. Zdaj, ko sem stal tam jaz, razpršeno, emigrantsko pisateljsko bitje, se niso, seveda, niti zmenile zame, mislile so pač — ne, čutile — spet eden od revežev z vozilom, ki mu pravimo fičko, ti so zanje vedno najbolj potrpežljivi, leta čakajo, da naredo usrani izpit, in leta spet, da to škatlo kupijo. V resnici pa sem se le hotel prepričati, ko sem stopil tja v kot, ali imam prav glede prispodobe, da so te tri ženske ogledala, in kako je sploh to mogoče, da so.

Na preži sem, tiho, kakor, recimo lev, čeprav sem miš, pr slušujem glasovom z obeh strani pulta, in tedaj me prešine spoznanje, da je vsaka služba nekakšno ogledalo, vendar slepo, brez ozadja, odseva samo tistega, ki mu služi, v našem primeru šoferje B kategorije, in nima nobene ali pa ima zelo majhno zvezo s tistim, kar se dogaja za njim, recimo, servisom, nam se le dozdeva, da jo ima, dozdeva zato, ker so tam pač v službi. Kot se nam dozdeva, recimo, da jo ima medicinska sestra, ko ji predajamo zdravstveno knjižico z zaupljivo pobožnostjo, da je tik za njo sveto in mogočno, ki bo reklo naši bolečini, naj preneha, seveda s sestrsko pomočjo.

Ogledala so pombena v našem življenju, spoznavam, ko poslušam razgovore s te in one strani pulta; v glasovih enih in drugih so vedno strah, stiska, negotovost, v glasovih drugih pa razpoloženje do upanja in do vsega najboljšega.

Pazljivo spremljam to igro iz mrtvega kota. Primerjam jo s poštarско; prideš, recimo, do odpravnega okenca in oddaš pismo v prepričanju, da bo šlo dalje, poštna uradnica nima nič proti, nasprotno, veseli jo, da pišeš pisma, čeprav ne nji; tvoja želja v tem primeru je, da bi pismo odpravila dalje ekspres-priporočeno, z nje v celem odsije tvoja globoka želja. Toda pazi: tvoja želja ni nikoli tudi njena, nikdar, v nobenem primeru, to samo ti misliš, da je, ker je pač služba, v kateri deluje, ena od ogledal, v katerih se odgledujemo s svojimi željami in upanji.

A kako se čez pol ure začudiš, ko se spomniš, da je poštarica sicer odpravne nalepke nadela na pismo v skladu s tvojo željo, pozabila pa je nalepiti na pismo kar cel kupček znamk, ki si jih tudi pošteno plačal. Nekako pred tvojimi očmi je naredila majhno čarovnijo, morda se je prečenila, ker ji je uspelo shujšati za nekaj kil, morda pa je samo preskusila svojo zvitost in pismo brez znamk odvrгла pred tvojimi očmi v košarico,

kjer je bilo že kakih sto drugih. Zdaj pa si se doma odčaral in pri priči posumil, da je pismo že vnaprej nečesa osumljeno, da so, na primer, na pošti že dolgo vedeli, da ga boš prinesel in ga v skladu bogve s čim obsodili na izpad.

Nazadnje se ti posveti, zakaj ni nalepila znamk; znamke so vendar denar, če jih najdeš, jih lahko takoj zamenjaš v gotovino, medtem ko nalepke za ekspresno in letalsko odpravo v gotovinskem pogledu ne pomenijo nič. To lahko sklepaš tudi po tem, ko te prijatelj v Franciji ali Italiji opozori na tvoj molk, v tem ko ti nisi molčal.

Seveda takoj pokličješ pošto, zahtevaš upravnika in mu na kratko poveš zgodbo s pismom, ki je brez znamk romalo v košarico. To ni mogoče, ti zagotovi upravnik z glasom, ki ne dovoljuje nobenega dvoma. In vendar: pismo ni nikoli doseglo naslovnika. S tem si odkril še eno resnico ogleдал, ki jim pravimo službe.

Zato razmišljam v kotu, kako bi bilo, če bi vsa ta ogledala odstranili; bi bilo boljše na svetu za človeka ali slabše. Začutim, da veliko slabše, ker bi prej prišel do resnice o sebi. Tako pa so tu ta ogledala, ki ga prijetno ali neprijetno varajo pred rakom, policijo, robijo na smrt, preganjanjem, zastripitvijo in drugimi resnicami o njem.

Zagledam se v svoje ogledalo, v tri ženske, ki predstavljajo servis, čas je, da pristopim tudi jaz in jih vprašam, kar sprašujejo drugi. Brez-madežno odsevajo mojo ponižnost; pravi kristjan sem, vse verjamem, kar mi kjerkoli nareko, celo to, da sem najbolj omejen; sem, zakaj ne, tudi to je lepo biti; pravi kristjan je otrok luči in ta sije le v omejenem obsegu.

Vendar je tudi na koncu ogledal resnica: varajo le nekaj časa, ko je igrice konec, ti sporoče vedno račun. Ali ti sporoče, da boš odšel v krtovo, ali pa sam spregledaš, da si odvrigel pismo v prazno oziroma odposlal z letalsko nalepko, ki ni v praksi med evropskimi deželami. Plačajo vedno le kristjani, to smo pa tako vsi, tudi tisti, ki so nastavljeni kot ogledala in se imajo za čisto nekaj drugega.

Zavaga me, ko zvem, koliko bom odštél, vendar se obdržim v ravnotežju, zavest prevaranega je nekaj mogočnega prav zaradi ogledal, ki si jih je nastavil vsepovsod, da ga drže v hlačah. Ko naplačujem visoki račun pred svojim ogledalom, trepetajoč za svoje dinarčke, spoznavam, da tega ne bi prenesel zgodaj zjutraj, koliko bom opoldne plačal, zdrznil bi se ko jajce, v tem času pa so me ogledala dodobra utrudila in sem zdaj mehak, čeprav ves tresoč se. Sicer pa, kdo bi šel delat otroka, če bi vedel, da bo ta otrok . . . morda njegova smrt.

Ogledala so odsev večne potrebe po čimbolj popolni prevari človeka, in kaj drugega so vse te neskončne službe ko to, da z njimi nekemu podaljšamo ali skrajšamo čas, nič več.

Mirneje sem plačeval, ko sem odmislił še to, ženski sem rekel le, da je vse to zelo zelo drago, nekaj moraš reči, ko te nasankajo, nekakšna reakcija mora biti na vse to, kar te doleti na koncu, sicer res ne bi nikoli

umrl, večno živeti bi bil pa tudi hudič. — Ja, je odgovorila, nanoslo je, res, stvari, ki smo jih pri avtu zamenjali, niso drage, drago je delo; odvrnil sem ji, da je trikrat dražje od stvari, smelo pa bi biti le enkrat. Na to ni imela kaj odgovoriti, pisala je dalje in šumela s papirji, le ko je vzela denar, je rekla, da avto ni špas.

Avto je, ampak . . . ti nisi, sem odmisli, ko sem za zmeraj zapuščal mrtvi kot, kjer mi je bilo dano spoznati in okusiti, kaj so ogledala, v katerih se tako ponižno zremo vsak dan.

Bolj odplazil kot odpeljal sem se do prijatelja — v tretjo ali peto svojo smer — da bi mu povedal, kako sem pisal v samostanu s škrikljasto streho v srebrno lilastem nadihu.

Vsota, ki sem jo pravkar plačal za prevaro, da lahko živim v tej škatli nemoteno naprej svoje skrotovičeno življenje, se mi je zdela vseeno previsoka, zato je potisnila bledikasto samostansko pisanjce in obrobne razburljive trenutke v globoko ozadje, nekam tja, kjer so vranica in črevo. O predelih te temè nikoli ne razmišljam, kje točno leži.

Vozil sem počasi in fantaziral, ja, rahlo se mi je bledlo, navsezadnje je bilo delo trikrat dražje od stvari, ki so mi jih zamenjali. Vem, zakaj, toda pomiriti se ne morem. Prevara je uspela, in čeprav sem vse predvidel, da bo, je uspela tako, kot nisem predvidel, in to je vrag.

Da, to je potem hudič, se slišim misliti že zunaj zavesti. To so potem tiste kajle, ki jih zabijemo drug v drugega, da nas jemlje.

To, to.

Prevare brez prevare ni!

Ni je, priznavam. Bistvo prevare je *prevara*.

Četudi jo odkriješ?

Odkrita je celo hujša.

Vozim previdno, počasi in iz predelov vranice prihaja spet spomin na samostan, na potke, speljane med debli vitkih, posrebrenih smrek, čutim, kako prihaja spomin na kosa, ki me je prvi večer s svojim vreščanjem v bližnjem grmu vlekel za nos, češ da ima tam svoj zarod, svojo ljubo, polno materinske zagledanosti v goliče, res pa je bilo ravno narobe: nekje blizu mene je morala gnezdit njegovu ljuba, spremenjena seveda v tišino, v nič, prav tako njeno popje, izvaljeno iz plavkastih jajčnih lupinic. Tiho, tihcano so me najbrž opazovali s svojimi očesci, drobnimi sezamovimi semeni, s katerimi vidijo in zaobsežejo globlje kakor človek.

Ptič nikoli ne zaupa človeku, ne pusti se mu pobožati, niti tedaj ne, ko se poznata že dolgo dolgo, v vsakem trenutku občuti človeka kot svojega nasprotnika.

Kos me obsedeno izziva, da bi mu sledil, seveda bi me rad zapeljal, meter za metrom bi me rad odvedel stran od gnezda, in ko bi bila po njegovi nagonski izvedbi taktike že dovolj daleč, bi švrncnil v senčne temine debel kot neslišni kosem črne teme. O gnezdu pa ne bi bilo niti sluha ne

duha, če bi ga iskal tam, kamor bi me ta črni gospod izrednih oblik zapeljal. Zato se raje ne premaknem z mesta in ga izzivam k še hrupnejšemu teatru, prekrasna črna žvirca telovadi v grmovju kot nora, zavedam se, da sem krut in da ga izčrpujem, toda to je njegova dolžnost. Končno le popustim, a ne njegovemu snubljenju, odidem po mahovitem tlu nasproti večeru, ki v rdečkastih odsevih prebira vitka debela, med katerimi zagore tudi liki pajčevin. Pajki igrajo na svoje harfe popolnoma ponoreli; vidim, prišla je njihova minuta, zdaj ali nikoli.

Ježi prebujajo listje.

Večerni rdeči mrč je nabit z mušicami, vse ga vpija, ta sadež, to sladko, mirno brezčasje — to podobo večnosti.

Zazvoni ave, z vseh podružnic klenkajo zvonovi in se zlivajo v svojevrsten magnifikat; stojim na višini, odkoder je lep pregled nad dogodki večera, nad mušicami, ki so se vsesale v zamirajočo kri dneva, nad zveni zvonov, nad sencami, ki stoje sicer še nevidne med debli, da stopijo iz zasede in me pobijejo v spanje.

Sonce je samo še češminov plod, njegova rdečina je potemnelo žareča. Samo hip še in raznovrstnosti predvečera bo konec. Gledam: le mušice so pripete na večer, med debli, kjer je bilo zbrane največ lepote, diha tišina svojo motno podobo, daljave zaliva sinjina, bližine pa so vse lilaste.

Iz samostanskih celic se sliši zven stvari, najbrž menihi opravljajo svoje drobne dolžnosti, zalivajo rože, kašljajo, posmrkujejo.

Na nebu je premica srebrnega dima, ki ga vleče za sabo mogočno letalo, še obsijano od sonca.

Medtem izstopim — moram — iz frajtonarice, Nemkam gre kar naprej na smeh, vesele so; prav, si rečem, končno je nekje dežela, kjer se Nemci lahko tudi nasmejejo, ne samo zategujejo v svojo dovršeno obliko, ki jih bo zadušila.

Vsem potnikom je zdaj postalo jasno, da je njihov smeh opit smeh, vsi jim ga privoščimo, nobenega ni, vidim, ki bi se jim zaradi tega posmihal, ker so, no, kako se že reče temu; vesele pri belem dnevu.

Otresem se nekakšnega oklepa, ki ga nabije na človeka tihožitje skupnosti, in tudi kratko vožnjo v avtobusu z izdihom ali gibom odvržeš od sebe, ko izstopiš; človek težko prenese vsiljene skupnosti, pa tudi prostovoljne težko, zaduha le, ko je sam s seboj. Kakor kokoši, ki so se pravkar otresele petelina, se otresemo tudi mi stika, ki nas je umazal drugega z drugim, otežil. Spet se individualiziramo. Opazovaje svojo okolico, občutim, kako s tem, ali pa s tem, ne bi nikoli prišel v stik drugače, kakor na primer na avtobusu, kako se izključujeva, kako beživa drug pred drugim in kako ne pomeniva drug za drugega prav nič.

Pa to so le hipne reakcije na vsiljene skupnosti, kakor so čakalnice vseh vrst in vožnje vseh načinov; globokemu odklanjanju drug drugega vedno nekje v daljavi časa sledi privlačenje in spoznanje, da smo prav s tistim, ki smo se ga najbolj želeli otresti, v neki neposredni zvezi.

Uličice mesteca žare, stari, postani zrak vsak dan zamenja svež, od morja presvetljen; večina sten z vlago je izsrkana, ostale so le odmišljene oblike, nekatere celo navdihnjene, in si jih vedno prav rad ogledujem.

Stolnica, ali pontifikalna ladja, tiho plove skozi čas, nekoč jo je upravljalo devetnajst kanonikov, svoj čas so bile izpostavljene v čaščenje tudi vse relikvije, med njimi tudi Marijini lasje, zdaj so ti laski zaklenjeni v omari skupaj z drugimi svetimi koščicami; čas neumnosti je namreč minil, saj vsi vemo, da je bila Marija tudi z lasmi vzeta v nebo, kolikor jih je pa z razčesavanjem zgubila v Egiptu in Palestini, jih križarji prav gotovo niso našli.

Koščic dvoumnih resničnosti je tudi precej, toda kosti ne jemljemo v nebesa in jim je še mogoče verjeti, da so svetniške.

V hladu stolniške tihote se vedno oglase daljni časi; časi procesij in živih molitev, maš, litanijskih pobožnosti; začutim nenadoma, da je bila ta preteklost pretresljivo lepa.

Pozvonim pri J.U-ju. Zvonec zabrlizga kakor premikač, preden spne dve vlakovni kompoziciji.

V hiši požene ta brlzig ljudi v krč in stres, naproži jih kot orožje, s katerim se bodo branili ali vdali, odvisno, kdo bo vstopil.

Hoja, ki se približuje durim, je moška, prav nič panična, odločna je, jasna, kot je jasen človek, ki jo poseduje.

Njegov pogled ga vedno izda, čeprav ga varuje pred razkritjem.

(Njegov pogled je igra steklenih biserov.)

Vstopim, greva mimo brajde, v kateri že črne jagode izabele; slap rožmarina temno in omamno zadiši, v oranžnem ozračju je nalet čebel. Zidna vrtnica se je zaplezala na vse strani, v maju je bila še vsa prekrvavljena kot kmečka ruta v zelenem polju.

Sedeva v pletene stole.

J. U. je močno podoben Pablu Nerudi. V očesu se mu je premaknil sij, s katerim obravnava samo mene.

Čutim, da je navzoč tudi pesnik Cene Vipotnik; med nama je vedno on, kadar ga obiščem, posluša naju ali pa naravnava občutja.

Sonce je prepeto s prosojno tkanino, ošibelo žari, a še vedno dovolj močno, da se nama koža svetlika od potu.

Povem mu, da odhajam pisat in da sem prišel prav zaradi tega na obisk, mogoče bi mi nakazal smer ali dal napotek za smer, nekako sem se zgubil, mu pripovedujem, iščem se v glasbi, ki raste v meni oziroma se mi zdi, da je ta glasba osnova nekega motiva.

Zaupam mu, da gre za Griegovo Solveigino pesem, ki me čudno zavezuje z neko grozljivo smrtjo. V zapleteni dikciji in tipaje za pravim slogom sem mu začel pripovedovati vse preprosteje, ko sem se razrešil iz krčevite grimase, o umoru, ki se je zgodil v dolenskem zaselku Apno, kjer sta sedemnajstletna in šestnajstletna otroka drug drugega pokončala, čeprav sta bila pred tem prijatelja, sošolca in nazadnje ljubimca.

Skup sta pasla. Skup kurila pastirske ognje in pekla krompir, svetila z očmi polnih solz, ki jima jih je izzval dim. Oba sta bila edinca v veji svojega spola.

Nihče od staršev ni imel nič proti, ko sta se zagledala drug v drugega. Dobri sosede so si bili, morali so si biti, daleč je tam do človeka, in veliko tišine je prav tako nevarno kakor mnogo ljudi.

Nekega večera pa mu je povedala tisto, kar ji je prineslo smrt: da ji je izostalo perilo.

Fant je najprej odložil poroko, kasneje pa zahteval, da splavi.

Instinktivno je dekleta najbrž doslutilo, da bo prav to želel od nje, zato se je o svojem stiku z njim pomenila z mamo. Ta ji je takoj zagotovila vso oporo, mogoče je celo predvidevala, da bo prišlo do česa takega, toda, kako naj ji prepove jesti od drevesa, od katerega je jedla tudi sama. Zdaj je hčerka že jedla, konec.

Ljubimec ji je prinesel najprej petdeset tisoč za splav in na zadnjo njeno noč življenja prav toliko.

Ohrabrena od matere je zavrnila zahtevo o splavu, fant pa ji je zagrozil, da se bo ubil, če ne stori tega.

Dekličina mati ni niti sanjala, da bi utegnil biti njegov plahi klic v mesečinski noči klic smrti. Morda v fantu res še ni bil ta nagon sprožen, ker bi ga zagotovo prepoznala, naj bi bil preoblečen v še tak strah, ali pa je bila preveč zazrta v tisto moč, ki je na strani vsake ženske, kadar zanosi, in jo varuje najhujšega.

Obležala je na svoji postelji in ni sledila hčerki, ki se je odpravila v mlečno noč na sestanek s svojim dragim.

Ta dva pa sta se morala imeti precej burno, sodeč po tem, kar je ostalo od njiju.

Navsezgodaj pa je mama le pogledala v hčerkinu sobo, in ker je bila prazna, je s temnimi občutki odšla spod, povedala možu, da hčerke ni v sobi, oba sta zato zatavala okoli poslopij, dokler se ni nji izvil krik; na širokem tramu so bili sledovi krvi. Od tam do trupla ni bilo več daleč. Viselo je v bližnjem gozdiču.

Odhitela sta k sosedu, preplavljena z nemirom in stopnjujočim obupom. Povedala sta, kaj sta našla od hčerke. Fant je še spal, zato so ga šli zbuditi. Delal se je, da nič ne ve o tem. Kasneje, ko so ga prepričali kriminalisti, da ve, je vedel vse.

Kje se je to zgodilo? je vprašal ostro J. U. in njegov pogled me je zasklel.

V Apnu, zaselek v dolini Mirne. Šel sem si ga že ogledat.

J. U. je umaknil iz oči tisti pogled, ki ga ima samo zame. Glas mu je zadrhtel v preciznosti; čutil sem, da mu ga oblikuje napor oziroma posebno tenak moralni posluš.

Bil je razvnet od prizadetosti.

V Apnu ali kasneje me je začela preplavljati Solveigina pesem, sem rekel, in zdaj jo poslušam in ne vem, kaj ima ta glasba z vsem tem skupnega.

Zivčni drget mu je obliznil ustnice, ali pa od nekod dahnjena senca. Roke so mu poskušale najti slog za občutja in misli, ki so mu zacurela iz asociacij.

Motiv je treba najti, kajpak, je pregnetal glas z nemirom v sebi, toda to ni en sam, tu je niz sodelavcev.

Poslušajoč sem ga gledal.

Iz tega ne bi smeli narediti kriminalke, trupel iz nesrečnih adolescentnih odnosov mrgoli po Evropi, vsak dan napolnijo te smrti kolone praznega papirja in seveda še bolj praznega človeka, ki to požira in se temu ne zna nehati čuditi. Tudi motiv, ki bi ga izbezali iz fanta sodniki in policaji, vas ne bi smel zanimati, v njem ni tistega, kar je resnica, tam je samo policijska, sodnijska resnica; morali bi seči tja, kamor ni še nihče.

Kam?

Ja . . . sta mu zatrepetala glas in roke, polne čustva, slepo begajoč za prijemom.

Recimo . . . že to . . . da fant . . . ni mogel sublimirati tega, kar je imel tako rad . . . govori o nečem . . . vsaj sublimirati do tiste višine, da bi jo pustil po zanositvi na miru. Poznam to, in v navadi je, da se fant, če dekleta več ne mara, ko zanosi, umakne, kar je mnogo bolj razumljivo, ko da jo umori . . . Tu . . .

Moram vam povedati, sem ga prekinil, da je obdukcija pokazala, da sploh ni bila noseča in da je perilo izostalo zaradi anemičnosti.

Izraz njegove zgroženosti se je pomnožil.

Zapleteno, okrutno in vendarle . . . je rekel, je treba pojasniti stvari, če se jih boste že lotili.

Kaj pa strah? sem vprašal.

Panika je bila brez dvoma zelo delovna, je odvrnil.

Mir in gotovost na eni strani, je povzročil nemir in negotovost na drugi, sem rekel.

Tukaj je treba najti več, kot bo našla policija, je rekel s stisnjenim glasom.

Vznemirja me ta povezava z glasbo, sem rekel, oglaša se mi ves čas; ko pomislim na to, se mi oglasi Grieg.

Bodite previdni z glasbo. Mogoče nima nič skupnega. Motiv leži bliže. Kaj pa okolica? Otrok jo vedno odreagira v njeni skrajnosti, ona pa se potuhnjeno pogrezne vase.

Strah pred tem, da bo tako mlad oče, sem poskušal dalje v stvar.

Koliko jih je . . . ki so, in tudi, jasno, koliko jih je, ki niso.

Besede, ki so danes sinonim za žensko in za vse, kar je lepega in dobrega v zvezi z njo, besede, ki jo spremenijo v čisto formalnost, v žrela . . . sem poskušal izzvati asociacije še z njegove strani, da bi se domogel do motiva za to grozovito smrt.

V njegovih porah kože so se svetile podtalnice potu; poslušal je mojo negotovost, moja ugibanja in me seveda spregledoval v nameri, da ga hočem pritegniti v delo.

Sonce je bilo že zavešeno z gostejšo prejo, odmik proti severu je vrgel po vrtu daljše sence. Čebele so se jele vračati. Čutile so jesen, v kateri je skrito mnogo sladkega in mnogo grenkega.

Besede, je rekel U. J. po tej zarezi molka med obema, ki nas spreminjajo v nevredni formalizem, so bile tu, še preden sva bila midva, zato pazite, pazite pred obliko kriminalke; psihologija tega okrutnega zločina je predragocena, da bi se vam prepustila brez napora. Morali boste res delati. Ali pa pustiti.

Vstal sem.

Med listi trte so drhteli zlati listi poznega sonca. Lepi, dolgi, zlato-rumeni.

Pospremil naju je nevidni Cene.

Bil sem utrujen. Ošinila sva se s pogledom, nisem še mogel ven, na ulico.

Kaj mislite, kje je to skrito? sem poskušal še enkrat naskočiti njegov nemir.

V fantu, je odgovoril mirno.

Ali on ve, zakaj je to storil? sem se še enkrat zavalil proti njemu. Stal mi je še vedno nasproti, vendar sva se gledala že z velike razdalje.

Težko, je odgovoril iz daljave. Komaj sem ga bil slišal.

Zavzdihnil sem in stopil k vratom. J. U. mi jih je odprl. Ulica je čakala name kot reka, da me odnese.

Preden sem stopil vanjo, sem si ga še enkrat nameril s pogledom, kako čudovit dvojniki Pabla Nerude je v vsem, zlasti v globoki potrpežljivosti, da bi karkoli prenašlo zapečatil z nagrobnim kamnom.

Nekaj pa sva vendarle izbežala iz te zapletene igre, sem rekel pobito, moje vprašanje, ali fant ve, zakaj je to storil, in vaš odgovor, težko, da ve, mi daje pravo smer. Tam je, kjer je.

Pokimal mi je, me preblisnil s pogledom, polnim sonca in se nečesa razveselil. Nisem vedel, česa.

Zdaj šele me je ulica počasi odnesla stran.

Do pristanišča sem prišel v temi. Z neba, potresenega s steklenim prahom, je drhtela svetloba, ki bi bila lahko snežena ali peskovita.

Jadrnice in jahte so pretresali šumi, zvoki, v vrveh z zastavicami je bilo slišati vzletevajoča krila velikih ptic. Prisluhnil sem neslišnemu upadanju morja, ki vabi ladje na prosto. Vrvi se zategujejo in plovila odjamravajo svoj upor.

Morje je črno in prevlečeno z maščobo svetlobe, ki v določenih presledkih zginja in se v istih spet vrača.

Morda gladino ziblje že plima ali oseka; najbolj nenavaden nemir snovi.

Berem imena plovil; razne Betsy, Joly drhte. Na vseh je zabarikadirana tema z odsevi. Njihovo ugodje je zakonzervirano, nedostopno torej. V samem sebi počivajo imenitni prostori. Nekakšno narobe pokopaljšče brez mrličev.

Na drugi strani skozi visoka vetrobranska stekla blodi svetloba.

Obstanem, opazujoč blišč, morda je tam on. Nato spet začnem s hojo in jo poslušam, odmev ji namreč dajejo betonska tla. Nekaj tahikardije je v hoji, ritem ji raste. Naposled opazim, da hitim, a ne bi smel. Vsa ta mogočna lastnina, ki se nateguje na vrveh, da jo je slišati tudi kot odlaganje truge v grob, bi me lahko zasumila, da sem jo že okradel, ali da jo mislim okraati. Zame pa je lahko usodno, da te zapuščene lepoticke samo posumijo vame. Med bogastvom se moraš gibati počasi, zato da je vsak tvoj gib pregleden, sum je toliko že, ko da si kradel. Skoraj teže je včasih biti sumljiv kot v resnici tat. Tatú naposled razumejo, dajo mu svoje mesto v življenju, ni ne vem kaj, tam, kjer poslej je, sumljivi pa so vedno pod vse strožjim režimom, niso tatovi, niso morilci, morda nikoli ne bodo, toda do zadnjega diha jih bo nadzoroval sum v številnih različicah. Zakaj? Morda so nekoč prehitro šli skozi noč. Dovolj; v našem, človeškem elementu je to že zadosten razlog, da si morda tat.

Jahta Enaustos je razsvetljena z lastno svetlobo, torej je lastnik na nji. Morda večerja. Na nji se godi nekaj človeškega, to je gotovo.

Brvca je strmo speljana z obale na krmo. Vrata v notranjost jahte so odprta. Močna luč zaliva omejen prostor.

Lastnika hočem presenetiti: pritajeno se vzpnem na krmo in se približam razsvetljenemu prostoru.

Za mizico sredi prostornega salona ni bilo nikogar, na nji pa tihožitje z ogromnim mesarskim nožem, načetim jogurtom z žličko v sredini, piramidni kos parmezana, podoben stožcu jantarja, dolga štruca belega kruha, ali kakor mu rečemo na obali panjok, je bil odščipljen, poleg nje prazen kozarec od vloženega sadja ter ples papirjev, v katere so bile vse te stvari zavite.

Znanca pokličem po imenu enkrat, dvakrat . . .

Že za prvim mojim klicem se je spotegnill nevaren molk, za drugim še daljši, za tretjim pa grozljiva tišina.

Mora biti kje blizu, se začnem varati. Sedem na enega od stolov, ki so na palubi, in škilim v noč in na mizo v salonu, kjer je raztresenega tudi nekaj drobiža, vmes je celo žeton za tržaški telefon.

Morda je šel po kisló vodo, si izmislím novo prevaro.

Počutim se kot najet morilec, ki hladnokrvno čaka na svoj zaslužek, pa tudi kot prijetno presenečenje, ki znancu najbrž ne bo v teh nočnih urah preveč v nadlego, ko je sam. Pred spanjem se je vedno treba pogovoriti.

Gledam na obalo, v temo, kdaj bo dala odmev korakov in potem spovila gostejšo tvar, kakor je sama, postavó torej, ki bo sloka, nagla. V tem človeku je nekaj bliskovitega.

Tišina me zarašča vse bolj vznemirljivo. Bliža se mi kot megla in me duši.

Pol ure že sedim kot pribit.

Ujet sem, spoznam. Znanec me je zavrtel. Nalimal me je na to spolitirano krmo, kjer lahko od strahu umrem; na ta trenutek je ta vrag čakal in zdaj me bo posušil, kakor je čas v mumiji Ramzesa.

Besen sem.

Moram se nekako zviti z jahte. Vrag sloki ni šel po kislo vodo, spoznam.

Pogostokrat se mi dogodi, da padem v takele situacije, bodisi kje v lokalu, ko sem sam; tedaj kdo vstopi, se me bistro ogleda ter naglo odide; včasih se mi zdi, da me je prepoznal; največkrat pa ti tipi pustijo na stolu aktovko, kovček ali plašč in me s tistim pogledom, ki se je meni samo zdel prepoznavalski, zavežejo, da jih čakam, dokler se ne vrnejo po svoje stvari. Čakam jih zato, ker se bojim, da bi me osumili, če bi, denimo, kdo v tem času, ko bi jaz odšel, tiste stvari odnesel, ki so mi jih s takim svetim občutkom zaupali, da pazim nanje. Da, da pazim nanje! In jaz sem toliko usekan, da res pazim, dokler se ne vrnejo.

Rekel sem: bojim se, da bi me osumili. Čeprav sem, zdi se mi, že davno osumljen.

Najbrž pa se vse to — lokal, jahta — godi samo takim, ki so to res že.

Ali pa zbujam prav zato, ker sem samo osumljen, tudi velikansko zaupanje. Morda sta sum in zaupanje v takem moralnem razmerju, kakor sta resnica-prasica in jih ljudje zlahka zamenjujejo drugo za drugo.

Tudi J. U. me je že ujel tako kot lastnik jahte; pridem, pozvonim, prepričan, da je doma, hkrati že stopim na njegov vrt, ki je jutranje razsvetljen, in plivkam dalje z glaskom: dober dan . . . dober dan . . . kot škrt plošča se ponavljam in spet vem, da sem se ujel.

Namreč ta moja bojazen, da bi bil lahko česa osumljen, ima svojo korenino v tem, da sem to res že bil, in kdor je to bil, se teže suma, ki je težja od delikta — mnogo mnogo težja — ne reši nikdar več. Kajti sum je v bistvu hujše zlo od zla samega; v zlu se prečistiš, osamosvojiš, na novo se rodiš; v sumu kaj takega ni nikoli mogoče doseči; sum je nekakšno nadstanje, ki ti ga je kdo namenil zato, da te uniči.

Sum je perverzija par excellence. V njem te zasleduje tvoja temna stran usode.

A zdaj moram priti z ladje, nato z vrta, jutranje osvetljenega, na hodnike samostana, kjer dehni mrak po starih lobanjah.

Tri stvari moram opraviti zaradi suma, ki me zasleduje.

V sumu, to čutim že oddavna, se me je nekdo dobro ogledal in se odločil, da me v njem to poletje enkrat za vselej uniči.

Ta hip prihajam s samostanskega vrta. Najprej moram od tu, da bom lahko ušel z jahte. Kot veste, sem opazoval sončni spust. Sonce. Mušice, pripete na zarjaveli zrak.

Na kamnitem samostanskem tlu spi Jack, dobrasrčni bernardinec, smrdeč po razpadanju; zdeluje ga vročina in se zateka po življenje, kot jaz, na mrzla samostanska tla.

Jack je dobrodušni ubijalec papige, stare samostanske čvekulje, podobne neki učiteljici, ki govori, govori, govori, moli, moli, moli, igra klavir, igra klavir, igra klavir.

Ta pisani ptič iz Kolumbije je bil najbrž prepričan, da se mu bo vdal tudi pes, kakor so se mu vsi v samostanu, zato je odskočil z vej na-

ravnost predenj in se zadrhl vreščee vanj, Jack pa ga je hotel samo pogledati, ali pa ga je v resnici zgrabila antipatija, udaril ga je s šapo po zeleni butici in ga v mahu ubil.

Zato imam rad tega psa, ki je pospravil norega, prepirljivega papagaja; koliko stavkov, ki sem jih z muko dvigal iz temnih zasnov, mi je ta peklen-sko domišljavi ptič učiteljske pameti razceftral, koliko koncentracij mi je narahljal in še več uničil; veliko me je stal ta ptič, lahko rečem.

Jack! pokličem dobročutnega psa karseda mehko, sočutno, zakaj ta vročina bi si zdaj lahko ogledala tudi njega s kakšno vročo šapo in ga potolkla.

Jack odhrope, celo veke se mu premaknejo in iz njih kane pogled.

Tiho se vzpnem po hrastovem stopnišču, nasproti po beli progi hodnika zatipuje slepi opat. Vsak na svojem koncu hodnika sva. Njegov obraz, s katerim me lovi na svoje ozadje, je ponujajoč, izpit, bel, usta ima rahlo priprta.

Bližava se drug drugemu.

Kdo je? dahne.

Povem mu, da prihajam iz parka.

Njegov izdih mu privre čez polpriprta usta kakor duša.

Zaželi mi lahko noč in, otipovaje steno, počasi oddrsuje v svojo skrivno smer.

Mrak je še prediren in vroč, po hodniku zavalovi netopir v metuljčkovev slogu in še drugih sto hkrati.

V sobi me sprejmejo zabrisani obrisi stvari; noč je odlični kolektivizator, vse zmeče v eno, iz vsega naredi nič.

Opat s slike se mi še zmeraj smehlja skozi spomin, razmišljajoč dalje o lirični vrednosti Janezovega Razodetja.

Ležim in ga gledam. Ta obraz je živ. Podoben je znanemu filologu iz univerzitetne industrije.

Mimo je že teden in zaman skušam najti izmikajoči se abstrakcijski slog.

Slabo delam. Stavki so šolski. Naženem jih v različne časovne oblike, naklone, razlenem jih in jih prepustim razsežnejšim konstrukcijam, rezultat je vedno isti: iz mene noče noben duh; konstruiram, sesam nič. Proza, ki se mi nabira v straneh, je žlobudranje; ko jo grem brat, me vse zaboli, nazadnje se moram zagledati v strop.

Ležim na postelji starih vizitatorjev in se mi zdi, da sem na dnu svojega groba.

Gledam se, kako ležim v grobu in se zgrozim, ko pomislim, da se takole zdaj gleda na britofu tudi Peter, toda on zares.

Vsak dan zazvoni tudi poldne in me reši mučnega pisanja, ker dobim izgovor, da lahko zapustim bele pole papirja.

Nemikavno za mojo sobo je, da slišim vsako hojo s hodnika, če dodam k temu še pokojnega papagaja, ki je drobil zidove s svojim vrešča-

njem, potem dvojno bitje ure, vsak četr po dvakrat, pol ure udari štirikrat, tričetr šestkrat, uro osemkrat plus njeno časovno vrednost, je bilo treba včasih res dosti energij, da se je kaj napisalo ob tem šundru.

Tudi zdaj nekdo hodi po hodniku vse bliže, morda bo zdrknil na levo ali desno. Ne, k meni hiti. Je že pred durmi.

Vržem se ven iz svojega groba in grem prišleku naproti. Strežnik, brat Dragiša me milo prosi, njegov obraz je trpeč, ko mi to sporoča, da bom moral deliti jedilnico z nekim Nemcem, tudi gostom velike hiše. Ni prostorov, se skoraj razjoče, prišlo je veliko obiskov in se moramo stisniti, toda upa, prosi, ovakvo me lepo moli, in je sklenil roke, da sem to videl, da bom pristal in jedel skupaj z Nemcem, ali pa . . . da pridem pol ure kasneje, ako mi se to ne svidji.

Povem mu, da sem brez predsodkov in da bom jedel skupaj s Hitlerjem, če bo treba.

Brat Dragiša se smehlja; lep, mlad fant je, on radi sve iz čiste ljubavi prema Isusu Kristu, kot mi je povedal izmikajoče, ko sem ga vprašal, ali je civilist ali samostanski človek.

On radi sve iz čiste ljubavi.

Nekam sram me je: jaz pa vse za denar.

Odhajam na kosilo in zbiram svojo nemščino.

Vem, s kom bom jedel in kdo je Nемеc: to je tisti veliki obraz, obložen z brki, zajetne, prijazne debelosti, s katerim se namerno ne srečujeva.

Sicer je pa v samostanu pravilo, da se zelo redki spoznajo. Vodstvo ni pooblaščen za to, da bi sklevalo znanstva, gostje pa, ki so prišli sem iz zelo različnih nagibov in potreb, zadostujejo le-tem v dragocenem času, ki so si ga izgovorili pri opatu. Vsi stiki zato preprosto odpadejo.

Mene je doletela sreča, da se seznanim z nekom, zaradi pomanjkanja jedilniških prostorov.

Potrkam po vratih jedilnice in vstopim. Pozdravim z dober dan in tudi dober dan dobim v odgovor.

Nemčev obraz je zalit, rahlo rožnat, oči se mu smejejo, ustnična črta, ki je brki ne zakrijejo vse, je razpeta v metuljasto pričakovanje; tam se skriva vsa človekova duhovna moč. Pa tudi njegova propalost.

Začutim, da to ni Nемеc, lahko je, toda v njem je še drugačen svet.

Opazuje me, kako odkrivam pokrita jedila; večno smrdeči rêpi rib mi udarijo pod nos. Pojem le juho, sadje in solato.

Nемеc pa vztraja ob ribah, čeprav smrde, kot bi jih pobral gnile iz morja. Je jih iz načela, je rekel, ker vse morske ribe smrde- vse imajo ta nelepi, toda pristni morski vonj.

Ribe so v redu, reče Nемеc. V redu ni . . . in tedaj se iz njega nagne kuhar velikega kova.

Prvič: ali nisem opazil, da kuhar ne zna narediti drugega iz jajc kakor jajca. Iz jajc pa se delajo stvari, ki teknejo, samo v kuharsko knjigo je treba pogledati in, seveda, treba je biti pismen.

V treh dneh, je podkrepil še s tremi prsti, sem pojedel tu več jajc kakor doma v enem mesecu, zagotovo jih bom do konca svojega bivanja tu pojedel celo več kakor doma v enem letu.

Jajca, to so problem številka ena te kuhinje!

Drugič: kumaričen zos; sestava je dobra: maslo, sladkor, moka; ampak kumarični zos se je dvakrat na teden, recimo. Dalje: v zosu sem iskal meso, očala so mi padla noter, toda našel nisem niti koščka mesa, zakaj ga ne bi privoščili vsaj gostom, če ga že sami ne smejo; vsaj piščanca na žaru. Tri dni . . . je sprožil spet prste, sem čakal na meso. Mislil sem, da nimajo časa, ker je čas košnje, tolažil sem se, da vsi delajo in kosila in večerje le improvizirajo; v nedeljo pa sem doživel pravi šok: spet kumarični zos brez mesa.

Niste vedeli, da so vegetarijanci? sem ga vprašal.

Ne, je mahnil z glasom, si snel očala in zelo mlad, inteligenten obraz se je zazrl vame, humoren, prav nič podoben svojim besedam, v kritiki jedilnika se niso cedile pasje sline, pač pa ga je res pestil poklicni delež tega, kar sva dan za dnem požirala; kvaliteta hranil se je v kuharjevih rokah prek mere poslabšala, iz jajc je delal neužitne smradove, iz vrste odlične zelenjave je pripravil solato za krave, samo juhe so imele okus in pa vino, ker ga verjetno niso stiskali iz kuharja, ampak iz grozdja.

Res, res . . . je zatrjeval sam sebi in se pretakal iz jezerca smeha v jezerce posmeha.

Ko sem doživel nedeljski šok s kumaričnim zosom, sem pa le odšel k patru knjižničarju in ga zaprosil za redovno kuharsko knjigo, ta zos je le izbil potrpljenju dno; hotel sem se spoznati s to kuhinjo in načinom, ki v njem vlada.

In veste, kaj sem zvedel? Da red kuharske knjige nima. Namesto kuharja, ki je bolan, kuha sodar.

In zato tako odlično jeva? sem rekel.

Zato, je veselo vzkipel v belo peno nemškega piva, v nekakšen still-gèstanden, v ponosno držo, da mi je le dotepel skrivnost celotnega ozadja smrdečih ribjih repov ter mrzlih, na oko ocvrtih jajc, ki so spominjala na razkrojena volovska. Polkislih solat in drugega.

Niste vedeli, da tega ne kuha kuhar?

Rekel sem, da ne, ker sem se na to hrano navadil in ne pričakujem drugega kot to, kar je.

Ampak vendar . . . to je ja očitna škoda, kar ta kuhar cmari, to je posiljevanje dobrih stvari v slabe; z malo škiljenja v recepte bi se dalo tu veseleje živeti.

Nato mi je razodel, da kuha od devetega leta dalje; zares kuha; zdaj pa trikrat tedensko, predvsem večerje, kadar imajo goste; doma, v Berlinu, ima namesto sprejemnice raje veliko kuhinjo z ogromnim štedilnikom ter velikansko napo, obloženo s kozarci dišav, kar jih je mogoče dobiti na trgu, prinaša pa si jih tudi z vseh potovanj po kontinentih. Najraje kuha juhe po najbolj starih receptih. Po njegovem je bila najboljša kuhinja srednjeveška, tako nemška kot francoska. Recepte iz tega časa si je naročil iz Pariza. Sicer je pa tudi zbiralec kuharskih knjig, trenutno išče našo Felicito Kalinšek. Kje bi jo dobil?

Za božič, mi je pripovedoval z neko slastjo v glasu, vedno skuha večerjo iz trinajstega stoletja: krape, nadevane »s špekom«, in potem

pečene z vsemi pripadajočimi dišavami v peči, skurjeni z drvimi. To jed je treba zaliti z vinom iz neke francoske pokrajine, žal sem njeno ime pozabil, in z nobenim drugim vinom od nikjer drugje.

Saj krap je že tako bolj špeh kot meso, sem se začudil. Sugestija njegovih receptov me je začela prevzemati; začel sem sodelovati z njegovimi pogledi na svet jedil.

To je tisto, vidite! Srednji vek je iskal vedno odgovor s protiodgovorom, povsod, tudi v jedilih, zato je bila njegova oblast dolga tisoč let. Špeh se tolče s špehom, to je odlično, vi ne veste, in ko to zaliješ z belim vinom, potem te obsede moč nebes.

Koliko časa lahko živite ob taki hrani?

Največ trideset let. Telo je mašina; jasno, da mora garati, prebavlja krapa, polnega »špeka«, to so strašni napori za želodec, jetra, žolčnik, srce, žile, ledvice, mehur, vendar se spleča doživeti to.

Zazrl sem se prek njega na križ tik nad njim, nisem mogel verjeti, z Jezusovega obraza se je odražal opat samostana.

Vznemirjen sem opozoril Nemca na to znenada odkrito podobnost, tudi on je vstal in si ga ogledal; da, da, tudi on je bil mnenja, da ga je rezbar upodobil na križu.

Utihnila sva. Asociacija slepega moža, ki tava po hodnikih svoje hiše kot duh, z Jezusom na križu, naju je silno prevzelo. Oba sva ga srečavala in oba sva opazila, kako se ob srečanju s človekom njegova življenjska vertikala, brž ko zazna človeški šum, zgame, ne nalomi, v lok, v nekakšen večni refleks slepih.

»Zanimljivo« je spet rekel in ga ponovno začel ogledovati. Nisem ga opazil, kako da ste ga vi?

Ne vem, sem odgovoril in še sam zbiral na Jezusovem obrazu opatove poteze.

Redki to spregledajo, je rekel.

Morda res, sem odvrnil, ker ne pričakujejo te vrste podobnosti.

Na mizi je ostalo tihožitje ribjih repov, jajc in solate, ko sva odšla.

Brat Dragiša v sosednji sobi je ropotal s posodjem.

Bi stopila v park na klop? predlagam.

Bil je za to.

Zdaj me je začejalo imeti, kje se je naučil slovensko, govori tekoče, toda brž opaziš, da je jezik posnel s »plošče«, prevzel ga je le fonetično, to je z izrednim poslušom. Ne pa z metodo, v kateri se kasneje kaže transcendentna logika jezika ali možnost tvorjenja poetičnega, iz katerega vsak jezik izhaja.

Na dnu hodnika, zavržen predvsem od samega sebe, je dremal bernardinec Jack, ubijalec papige, nepopisno smrdeč. Ko sva iskala prisposodbo za ta smrad v spominu, sva stopila v sončno kopel, ki je dišala po sparjenih listih trav, dobesedno pobegneva v park, kjer naju zagrne senčna svetloba kopeli, ki se širi prek naju v tišini edinstvenega požara.

Toda prisposodba za pasji smrad naposled le priplava iz spomina; glasi se: *sto crknjenih psov*. Vendar je tu bolj pomemben njen nastanek kot prisposodba. Rodila se je Kočevskem pri partizanih v zimi 1944. Znanec je bil vtaknil roko v neko mednožje in dobesedno pobegnil pred vonjem, ki ga je s tem izbezal. Ko je zunaj roko povohal, bi jo najraje odsekal, tako je zaudarjala. Tako se je rodil *smrad sto crknjenih psov*. Potem si je drgnil s snegom, zaman. Teden dni mu je smrdela, resda vsak dan manj, toda ko so se zvečer, nadrenjani v kakšni izbi, spravljali spat, je zbujal s tem odvrtnim vonjem izredno pozornost, ker se je vsem zdelo, da nekdo v bližini slastno greši.

Medtem sva se z Nemcem že zarila v bogate sence gabrov, smrek, kostanjev.

Sediva na klopici pred imitacijo Lurda, kosilo v naju zavreva v prebavi, srajce imava razprte.

Nad nama se je znervirala ljubka veverica.

Ve-ve-rič-ka zloguje nenavadno besedo za Nemca; saj se ji tako reče, vpraša.

Gledava gibčno, živčno žival.

Jaz »jedelj« na Šta-je-r-skem veverice.

So dobre?

No, tako . . . Boljša so bikova jajca. In mi pove zelo zabavno zgodbico, kako je mislil ob nekem nakupu mesa v mesariji, da so to puranova jajca. Hotel je enega kupiti, pa mu mesar zaupa nekoliko tiše in z zaupnim prizvokom, da so to bikova in da mora kupec kupiti par. Ker je za to specialiteto že slišal, je priliko zgrabil. Mesar mu jih je zavil, in ko je plačal zakup in jel tlačiti v cekar še jajca, so se mu zvalila na tla, toda tako posrečeno, da jih je prekril papir, v katerega so bila zavita. Tedaj pa pristopi mlada gospodična, da bi mu pomagala dvigniti meso s tal, ko spozna, kakšno meso je prijela, je odskočila in spustila jajca spet na tla, rekoč: o, hudiča! Vsi v mesariji so se zarežali.

Nemec oziroma Walter, kakor mu je bilo ime, si je snel očala in si otrl solze svojega smeha.

Kaj si mislite, je rekel resno, to je bil zanjo šok, držati v rokah jajca. In to — bikova.

Vsak dan sva se srečavala na tej miselni ravni: hrana, recepti zanjo in glasba, ker je bil po poklicu muzikolog, izvedenec za Gustava Mahlerja in Stockhausna; v samostan je prišel preučevati koral, ki je osnova modernega glasbenega izrazja, vsak večer se pridruži nočnemu bogočastju, prepevaje *Ave rerum corpus*, *Lauda Sion*, *Adoro te devote*, *Tu es pastor ovium*, nato si to notira in komparira s Stockhausnovimi koncerti v partiturah.

Začutil sem, da pravzaprav obema ne gre stvar od rok, zato sva se temraje shajala ob lurški kapelici in si dajala humornega duška na račun številnih kuhanih jajc ob vsakem obroku, kumaričnih omak in drugih amaterskih jedil, ki si jih je sodar izmislil.

Začutil pa sem takole med presledki, ko sva se izčrpala od pogovorov in sva zrla v sončni zahod, v nastreženo kri, ki je počasi plahnela v sivino, da me *zalezuje moj večni sopotnik sum*.

Ko sva se ob mraku vračala v samostan, sem določno čutil, da me spremlja podoba suma izza številnih oken. Začenjal sem postajati nemiren. Zelel sem jo čimprej popihati iz opatije. Ob neki priliki sem to tudi omenil Walterju, da bom kmalu verjetno odšel, ker se mi pisanje izteka. Ne vem, sem mu rekel, ali v četrtek, petek, zagotovo pa v soboto.

Walter je to sprejel molče.

Ob tej odločitvi, da bom odšel, pa so se mi dogodki v času razmnožili z razsežnostmi, ki si jih ne znam pojasniti.

Tik pred odhodom sem želel obiskati še kraje, ki so bili osnova dveh romanov: hotel sem videti cerkev sv. Pavla, neki grob in Anico iz istoimenskega romana; hkrati s tem pa sem po sobi začel iskati sivo srajco kroja air france, ki sem jo bil videl v torek še obešeno v omari; zdaj, ko jo iščem, je sreda, hočem si jo pripraviti za odhod; vendar jo iščem nekam raztreseno, jo iščem in je ne; ne morem se ogreti, da bi jo iskal zagrizeno oziroma toliko časa, da bi jo zares našel; iščem še kup drugih stvari, neke zapiske, knjige iz knjižnice; zbiram, odbiram; zraven mislim na srajco, seveda, nekje na stolu je, pregrnjena z jopami, površnikom; ne da si mi dvigati teh cunj, čeprav imam roke na njih; stegnem se raje po knjigi in jo odnesem, pravzaprav preložim.

Z Walterjem sva zmenjena: po kosilu bova odšla skup k sv. Pavlu. Njega zanima geografija, ki sem jo transcendiral v roman; zanima ga ljudski melos, ki je osnova vsake glasbe. Iz zapetih vokalov se je razvil sistem čudeža, ki mu pravimo glasba.

Zapodil sem se v žgočo pokrajino, nagnjeno v rano popoldne.

Začutil sem spet *sum*.

Toda česa le naj bi bil spet osumljen? razmišljam.

Cesto otipujem z varno vožnjo, s štirideset kilometrov, petdeset na uro; skozi priprto okno vleče vroč prepih. Cas je še zmeraj blizu poldneva. Karoserija se segreva v premem odnosu s trenjem oziroma hitrostjo; vse bolj je to razbeljena peč, poženenem, da se vsaj malo razhladi.

Walter me zaprosi, če bi ga naslednjega dne peljal pod neke vinarje, rad bi se ga pred odhodom napil, reče mehko, z glasom, polnim sline, ko da je ostrige.

Voziva skozi senčno dolino Vlahinje, potoka, zaraščenega s klobuki zelenega lopuha.

Semintja se pokaže bel prod kot srebrni trebuh crknjene ribe.

V strminah so smreke vse bele od posušenih smol.

Na travniku grabijo otavo, gosta je in sladko dehni; ustavim se, petje tega dehnjenja je sicer neslišno, toda tako sladko, kakor da prihaja od siren; od tega vonja bi bil rad pogubljen.

Walter me posmehljivo opazuje. Vidi, da sem prevzet od vonjivih siren in da umiram od užitka.

Kako lepo je zvečer spati z žensko, ki tako diši, rečem.

On verjetno razmišlja o rakah, ki se najbrž še plazijo po čistem potoku. Jedel bi jih, vidim po njegovem nasmehu; verjetno je že spregledal razliko med nama dvema: jaz spreminjam vse v poezijo, on vse v hrano.

To me za hip pretrese. Pomislim: kako vendar ta človek posluša Mahlerja.

In nenadoma spoznam: saj ga ne posluša, on ga sliši drugače ko ti, on ga razstavlja in potem vsak del poje.

Res?

Res!

Spomnim se ob tem, kako mi je mlad komparativist priznal, da ne zna več brati, kot je znal nekoč, ko se ga je branje polastilo s svojo sugestijo; zdaj predvsem analizira ali razstavlja in je stvari, ki jih vzame iz celote; uživa jih kot hrano. Univerza te nauči jesti stvari, ki jih nisi doslej znal, mi je rekel, poslej si cinik in ješ solze, zdihljaje, hrepenjenja, obupe, zelo črne in svetle juhe in tako zapovrstjo vse do sloga in jezika; vse požreš, in to te je naučila univerza.

In kaj so pri vsem tem merila? sem ga vprašal.

Sledovi tvojih zob, mi je odvrnil.

Walter mi je začel pripovedovati sago o kuhanih vampih. V Švici jih servirajo v obliki solate. Blazno fino, jesti to reč! Imajo jih že narezane v stekleni kupi; sam si jih moraš nadevati na krožnik, sam zaliti z oljem, kisom, sam popoprati, potresti z baziliko, česnom, peteršiljem.

Mojbog, kako znajo ljudje jesti ta svet!

Posvetilo se mi je, da sem siromak; niti tega nisem spregledal, da sem v opatiji slabo žrl. To sem priznal Walterju, rekoč mu, da mi je odprl pogled na svet.

Raznežil sem ga.

Opazil sem, je odvrnil uživajoče, da vam je vseeno, kaj jeste, vendar ne čisto tako kot menihom, ki res vse pojedjo, kar jim sodar skuha. Kuharji bi morali biti zelo razviti ljudje in ne slaboumni obrtniki. Sardine v olju in kislo mleko, kar je bilo servirano sinoči za večerjo, je absurd, že to je dokaz, da je ta kuhar brez talenta, nor, to je tako, kot če bi vam servirali mizarski kit in sladko mleko. Tega ne prebavi niti dobra zemlja!

Vzpela sva se v strmec, bukovje z obeh strani ceste nama je navrglo senco, cesta je bila bolj okostje dinozavra kot cesta, vsako vretence posebej občutiva pod sabo.

Morje gmajn se odpre na levo in na desno. Ozki zvonik, imitacija gotike nazadnje le šine kot bel plamen iz smrekovja.

Ustavim. Obhodiva samotno cerkvico, zaraščeno s travo, leščevjem, prejami pajčevin.

Na kratko mu povem, kaj se je nekoč tu, v tej brezbožni tišini zgodilo.

Odpeljeva se dalje. Vas na vzpetini dremlje v razgretem ozračju in se lomi v bleščeči svetlobi avgusta ...

K opisom tega obiska krajev, ki so mi rabili za dva romana in kjer je zdaj razpet samo še dolgčas, se bom vračal v teku teksta. Zdaj sva se že

vrnila v samostan, na nama leži prah, hvaležna sva doživetju, jeva šmoren in srkava češpljev kompot.

Jutri zarana bom Walterja, ki ima svoj avto zatlačen z lončenim posodjem, prepeljal pod vznožje vinogradov, da se ga bo pred slovesom napil. S svojim ne more v to smer, ker ne ve, kje bo prišel dol in kakšen.

Zatečeva se vsak v svojo sobo in začneva mleti svoje misli.

Stvari, ki sem jih poslej doživel v opatiji, skušam razrešiti s pogovorom. Zame jih je kratkomalo preveč, begajo me, čeprav jim vidim na konec; mislim in čutim, da je tam nevarna, požrešna noč.

Vozim s servisa, kot veste. Tista ogledala tam niso še vsa presahnila; v sebi sem stirt zaradi prevare, ki so mi jo priredila; ki mi jo vedno prirede povsod.

Verjetno je to zato, ker ne znam jesti.

Prav je opazil Walter: nisem menih, toda, kaj jem, mi je v bistvu vseeno, kit z mlekom ali sardine s sirotko. Ko pa me kje pomalica, sem ves prizadet. Tavam zmedeno in se hočem s kom o tem pogovoriti.

Kaj je to, vzgoja?

Predvsem to.

Vozim v neko smer, ki me priteguje.

Morda me tam čaka novo ogledalo.

Zagotovo.

Morda bo to ogledalo odsevnilo moje upanje.

Seveda, za nekaj časa, kot vedno.

Ustavim. Na dvorišču je razsvetljen svetlo zelen mecesen. V njem se prepirajo vrabci z jeklenimi kriki.

Prisluhnem in zaznam: vsa zvenjenja v živalih in človeku so kovinska, čeprav jih ne izvedejo kovine.

Ogledalo, ki mu pravim prijatelj, je zavit v koc, sedi zleknjen in bere, nadustje so mu razsekale notranje tegobe v dolge, goste gube. Rožena očala poglobljajo njegovo samotno bolečino.

Ko se pozdraviva, so te gube kakor mrliške; te imajo podobno nadustje.

Počiva, pove, dvanajsternik ga je zdelal, zdaj bere Enzensbergerja, pravzaprav Grafenauerjev spremni esej.

V Ljubljani moraš zboleti, reče in me povabi, da sedem.

Nič nočem od ponujenih pijač, nič od jedil.

Pazi, kaj boš govoril! mi še zapreti.

Zakaj?

Nič; tako. Nisi še opazil, kako izdajamo drug drugega: mati sina, žena moža, mož ženo; vse je napeljano tako, da ne govoriš več kot nekoč, ampak da izdajaš. Naenkrat opaziš, da nekdo kuha svoj ksiht nad tabo, za božjo voljo, razmišljaš, kaj pa sem vendar spet naredil, čez nekaj tednov — ali pa sploh nikoli — pa se ti posveti, da si samo govoril, kakor govori vsak na tem svetu, toda . . . nekdo pazi na te naše besede in jih sproti

prevaja v izdajo žene, prijatelja in bogve česa še. Ali ni to mojstrovina! Zato . . . me . . . daje . . . tole, je pokazal na trebuh.

A pri meni le govōri, je rekel, ko je videl, da sem se spačil.

In sem mu zaēel pripovedovati o dogodku v opatiji s ēetrtka na petek, ko me je sum že imel v svojem Źaklju.

Nadaljeval sem od tam dalje, ko sem odpeljal Walterja pod njegove vinograde.

Vse je bilo tako, sem govoril zamolklo, ko da meljem v grlu zrna kave, kot sva predvidela z Nemcem. Ker sem že prejšnji dan obvestil portirja, da bom zgodaj zjutraj odšel iz samostana — ne vem, zakaj sem mu šel to praviti, bilo je brez potrebe — sem sprožil sum v delovanje. Walterja sem naglo oddal njegovim vinskim bregovom in se odpeljal nazaj. V sobi pa sem se takoj zaēel razkrajati v volji, da bi še ostal v opatiji in pisal. Vse sem bil nekako že prejšnji večer zbral za odhod, toda, kot sem bil že rekel, so se dogodki v tem času namnoŹili v izredne razseŹnosti, služil sem jim zelo počasi, vseeno se je vse lepo razšlo, ēeravno sem mislil, da se ne bo.

Naenkrat šinem kvišku, se odloēim, da grem. Dosti mi je bilo vsega česa dosti, seveda nisem mogel ugotoviti. Verjetno občutka nemoēi. Naredil, oziroma napisal nisem nič, vse, kar sem, je bilo jalovo.

Źalostno sem si ogledoval to razmerje med pogoji, ki so mi bili dani, in tem, kar se mi je posreēilo.

Še kosil bom, se odloēim, za Walterja pa bom priloŹil pisemce v slovo tik njegovega kroŹnika.

Resno sem se vrgel v iskanje srajce, ki sem jo v torek videl še viseti. Prelagal sem stvari, odpiral, zapiral omare, kovēek, torbo. Iz kovēka sem vse razloŹil po postelji, razgalil vse stole, srajce ni bilo nikjer.

Ko sem se domislil še vzroka, zakaj sem se premislil, da bi si jo nadel v torek, in tedaj sva se s srajco v omari še gledala iz oēi v oēi, sem ostal osupel nad prepriēanjem, da mi jo je kdo medtem sunil.

Nekdo v opatiji zbira dobre stvari, sem si rekel in zaēel premišljevati, kdaj bi se moglo to zgoditi.

Spomnil sem se, da enkrat, ko sem odhajal na kosilo precej naglo, nisem za seboj zaklenil vrat. Torej tedaj.

Sreēanje s takim spoznanjem je vedno neskonēno zoprno. Kot bi te kdo poscal s toplim curkom.

Nenadoma sem se v sebi premislil, najprej v občutku in nato še v mislih, da bi odšel in Walterja odpravil s pismom. Zazdelo se mi je, da bi Walterja tak naēin prizadel, saj sva bila pristna drug do drugega. Pismo bi bilo kot mrzla zaušnica.

Ne morem oditi, spoznam, ne da bi temu ēloveku rekel prej besedo.

Sicer si mu pa rekel, se zaslišim misliti, da boš odšel morda v petek, soboto.

Nejevoljen sem se dokonēno odloēil, da ga poēakam.

Pri kosilu vstopi brat Dragiša in me vpraša, če gospoda Walterja ne bo na kosilo. Zakaj ne, ga vprašam. Zato, odvrne, ker ga ni bilo na

zajtrk. Pride, pride, odgovorim. Dela v sobi. In brat Dragiša, koji radi samo iz ljubavi prema Isusu Kristu, s skrivnostnim nasmeškom odide.

Jem dalje. Po kosilu zalistam iz dolgega časa po knjigi obiskovalcev in pomislim na znani rek: kjer se osel valja, tam dlako pusti.

Gledam, kako dolge so dlake nekaterih oslov, tudi moja je med njimi; tu so dlake nadškofov, biskupov, skratka, dlake vseh mogočih ideologij. Vse so našle zase kaj v opatiji. Nekatero so obupno dolge in so res dlačje, marsikaj pa ima svojo ceno, tu mislim na goli podpis in datum.

Do večerje prebijem čas izmenično v parku in na postelji pri branju.

Pri večerji spet prelistujem isto knjigo dlak in se zabavam nad tem, kaj vse človek vidi in česa ne; vsi mislijo, da je biti menih idila, ker se samo pojoč sprehaja sredi opojnih kadil, tišine, rož; ko da tu nič ne škriplje, nobeno človeško koleno; ko da tu ni človeka s svojimi tegobami, s strastjo do življenja ali sovraštvom; ko da so tu že uresničena nebesa, takole na pol.

Kako spakedrana naiva veje iz teh vznesenih zapisov!

Biti pravi menih je morda najtežja oblika življenja na svetu; prav zato, ker je videti tako lahka, je boj za njeno uresničitev dolg in naporen. Če hočeš biti pri stvari, ne le pri kuti. In v boju za to stvar se je vedno treba osredotočiti kakor pri pisanju romana ali pesmi. Eseja. Vsak dan se pišeš na novo, če si pravi menih.

Vtem, ko sem tako razmišljal o meništvo, je stopil v jedilnico najprej v svoji duhovni podobi in šele nato v somatski, Walter, Nemeč iz treh krvi: madžarske, nemške in poljske. Vse so se stapljale v to veselo, nadarjeno muzikološko bitje, ki je svoji mešanici dodalo še eno varianto duha: slovenskega.

Sonce in vino sta ga pomladila. Bil je rožnat kakor breskev.

Splačalo se je, je rekel, sedel ves obtežen od utrujenosti in začel pripovedovati storijo svojega popivanja in klatenja.

Sklenil sem, da mu ne bom povedal o zastrti zbirateljski strasti lepih srajc v opatiji. Rekel sem mu le, da jutri odhajam, da pa . . . da . . . pa . . . je vseeno bolje, če mu povem, je prevzel nenadoma moje misli nekdo drug, mogoče bo pa tudi Walter kaj pogrešil med stvarmi in bo lažje pogrešal, če bo vedel, da pogrešam tudi jaz.

In mu povem vse o srajci, ki mi jo je nekdo, kot kaže, pofulil.

Njegov obraz utripne v svetlobi sonca, zunaj je že počasi zahajalo, na njem pa še nič.

Vpraša me: ja, pa ste srajco takega modela sploh vzeli s sabo?

V meni se zbere vsa moč. Videl sem, da me Walter zdaj nenadoma več ne pozna, s to srajco sem stopil v drugačen odnos do njega, zapleten, varljiv, v tej ukradeni srajci se skriva sum, sum nečesa. Tudi Walter me je previdno, a skrito zasumil: začel sem mu znova pripovedovati vse o srajci.

Ko je zdaj poslušal vse to drugič, je svoj sum previdno umaknil.

Kaj nameravate storiti? me je vprašal.

Nič, sem odgovoril, srajca je šla.

Že, že, je odgovoril veselo, toda enemu srajca, drugemu brivnik, tretjemu hlače. To je taktika prevejanega tatu, ki je v psihologiji kraje neverjetno izveden: ve namreč, da se samostanski gostje ne bodo mazali z ovadbo teh malenkosti pri opatu. Zagotovo bodo pa imeli okus v duši, na tihem bodo opatiji krivični in tega ti ljudje ne zaslužijo. Saj veličastno garajo. Vztrajati ponoči in tri ure prepevati in ne vedeti zagotovo, ali bo imelo vse to kje kaj haska; za smisel svojega početja se morajo ti ljudje boriti vsak dan.

S tem me je Walter naposled ujel.

Kaj veste, je dodal, morda se bodo te drobne tatvine nadaljevale.

Zmenila sva se, da se dobiva v parku, on si bo medtem zanesel v sobo samo polič z vinom.

Med debli so poševni sončni žarki predli zlato platno večera; pajčevine so bile presvetlene, bele, ko da jih je orosila slana; zbirati se je bil začel poletni večer z vsemi svojimi znaki.

Po stezi je hitel Walter. Ponavadi je spustil kakšen glas, zdaj pa hiti in drobi pod seboj svet: tipično nemško dejanje. Njegov obraz je postaran, ko da je prebavil krapa s špekrom in se pri tem utrudil, uničil.

Vidim, da je vznemirjen. Z njegovega razviharjenega obličja preberem, da je ukraden tudi on.

Jast prišel v soba, je začel, zgubil je vso okretnost ustne votline za oblikovanje slovenščine, moja torba tak odperta, denarnica, razumite mene, odperta in jast pogledal in sem brez denar, sedemsto mark in tri tisoč dinar, fse sgubilj, fes denar, ostalo meni samo sto mark, tisti, ktor šelj z roka v denarnica, je hitelj in tako sto mark qutschen, vi to reči zerdrukken, to sdaj fes denar, ki meni ostalj.

Hotel sem nekaj odziniti.

In jast, je pohitel čezme, našelj srajca, kü sem jo special dalj na stolj, na tleh; eden torej bil v sobi, in v kofčku je iskalj, tam fse zmikano, verstehen Sie mich.

Dvignila sva se in odhitela k opatu, pretresena in vznemirjena, na robu živčne eksplozije, tem prekletim človeškim dinamitom.

Naletela sva nanj v veliki veži in jaz sem mu takoj povedal, kaj se je zgodilo z mojo ničvredno srajco, Walter pa je spreminjal svoje rodovne barve, zdaj je gorel v madžarski, zdaj v poljski, zdaj v nemški. Njegova slovenščina je bila iz trenutka v trenutek slabša.

Opat je postajal otožno bel, na izpitem obrazu je kdaj pa kdaj jeknil kak živec, roke je težko premagoval, ko je poslušal Walterjevo popolno presenečenje, zakaj to je bilo res presenečenje (toda pravo je prišlo šele kasneje).

Sta o tem govorila kaj s patrom spiritualom? je vprašal slepi opat.

Nisva!

Rekel nama je, naj bova popolnoma mirna, naj nikomur ne črhneva niti besede o vsem tem.

Tipaje je odhajal v svojo smer, glavo je nagibal v drugo, loveč z njo zvenjenje ozračja.

Walterjev obraz se mi je zdel zelen kot njegov površnik.
No, so was! je vzkliknil, ne vedoč, kam bi s sabo.

Odšla sva v njegovo sobo, kjer je še enkrat v boljšem jeziku in bolj zbrano odigral prizor presenečenja, ko je takorekoč mimogrede pogledal na tla, ko je vstopil s poličem v roki, in je v stranskem žepu torbe, ki je bil vedno zaprt, zagledal zijajočo denarnico. Zazdelo se mu je čudno, da je žep z zadrgo odprt. Segel je po zijajoči denarnici in povlekel iz nje le sto mark. Če mu ne bi povedal sage o svoji srajci, ne bi storil tega.

Toda jast fse plačati, je zajecal znova tresoče, fse, jast šelj reči spiritalu, da pom fse plačalaj.

Sesedel se je za svojo pisalno mizico, na kateri so samevale tri majolike z vinom. Prevzelo ga je veselje do življenja in začel je počasi pozabljeni na ukradene marke.

Nalil si je vino, srknil.

Topro to vino, topro, je zdihnil. Jast topre volje, a-li ne vem, če pom tudi jutri, mo — go — če pom tivji, jast ne vem.

Nenadoma je vzkliknil kakor Jezus na križu: Sakaj jast povedalj!

Zaupal mi je, da nikoli ni dobil nazaj stvari, ki so mu jih ukradli ali jih je zgubil.

V Italiji so mu svoje dni sneli iz avta disertacijo skupaj z dragocenimi knjigami iz študijske knjižnice, več let je plačeval več tisoč mark to izgubo.

Marke ga sploh niso več zanimale. Nalival si je iz majolike tekoče sonce in obžaloval, da je sploh kaj zinil.

Vi bi mirno pogoltnili sedemsto mark in tri tisoč din, sem rekel.

Sakaj pa ne? je rekel, mi pogledal v oči in se naglo okužil z mojim egoizmom.

In zakaj ne bi smel jaz požreti svoje usrane srajce? sem vprašal besno.

Ne fem!

Smehljaje je pil.

Takega Nemca še nisem srečal, ki bi ob izgubi vsega denarja, srkaje sonce v vinu, začel cveteti v svoji veseli krvi kot nagelj.

Prišla sva do sklepa, da je nekdo izrabil najino odsotnost, ko sva bila na ogledu moje romanekne geografije.

Kdo neki bi to mogel biti? sva začela šahirati s sumi.

Celo častitega brata Dragišo sva uvrstila med tiste, ki bi utegnili biti zbiratelji tuje lastnine.

Begala sva sem in tja kakor dve težki zrnati sončnici v vetru. Teža dogodka je postajala grozljiva, posebno zame; nisem še začutil, da je v bistvu namenjena meni, toda moje podzavestno obnašanje me je že začelo izdajati, najprej samemu sebi in nato še Walterju.

Podzavest je tisti veličastni, sanjski del človeka, kjer je shranjena skrivnost smisla, ta me je torej začela izdajati, prevzela je pobudo in izvrgla iz mene zavest, ki me je vse doslej varala, da sem ostal trden.

Hudiča vendar, jaz nisem ukradel mark, sem se začel boriti proti podzavesti, ki me je v tem času preglaševala; za začetek s tem, da me je opomnila, da imam pri sebi petsto svojih mark.

Zavest je pri priči ostala na kahli. Trdnost, da sem pri vsej stvari čist, pa je dobila nevarno potresno razpoko.

Reagirjal sem v sunku. Walterju sem pri priči pokazal svoje devize. Smehljaj se mi je, rekoč, da to niso njegove marke, on je imel tudi drobiž v papirnatih enotah, po deset, dvajset, petdeset mark.

Vseeno sem se počutil pokvečenega.

Navsezadnje sem bil v to sobo večkrat povabljen na poslušanje Mahlerja, Stockhausna.

Ja . . . vraga!

Nič, vraga, bil si tu, stiki med vama so bili zelo zelo pogosti in plodni . . . nič se ne ve . . .

Kdo tako misli? sem vprašal.

Nihče mi ni odgovoril.

Naenkrat sem bil do konca vznemirjen.

To srajco, se je začelo oglašati v meni dualistično pojmovanje cele stvari, je lahko razumeti samo kot show oziroma kot pretvezo; v to srajco si se oblekel iz varnosti, iz taktike, da ne bi bil ti osumljen tatvine mark.

Začel sem burno utripati, burno kot žival pred svojim poginom.

Vtem je stopil v sobo spiritual, njegov nasmeh je bil večrezen, začutil sem, da je žoga, ki se ne da lahko ujeti.

Povedala sva mu z otroško zaupljivostjo zgodovino obeh tatvin, moja je bila najbolj smešna, neučinkovita in spiritual je odkrito podvomil vanjo.

Srajco, je rekel. Čemu naj bi vam vzeli srajco, srajc je vendar dosti . . . no ja . . .

In nato se je v celoti posvetil Walterju.

Kako se je, to je me začelo vznemirjati. Njegova vprašanja so bila izvedenska. Ko da ni voditelj bogaboječe mladeži, ampak preiskovalni sodnik; poslušal sem ga in bile so me iz trenutka v trenutek same oči; iz tega maziljenega obraza ni sijala le notranja zbranost nakopičene molitve, ampak predvsem izvedenost, kako priti do malopridnih človekovih potez.

Najbolj zanimivo pri vsem tem je bilo, da naju je imel mož za udeleženca obeh dejanj, nekako obema nama ni verjel, in ob tem sem se spomnil svoje podzavesti, svojih dejanj, iz katerih vzhajam, in sem bil v trenutku še bolj pretresen. Kajti vse to sem začutil, preden se je zgodilo.

Zadnje vprašanje, ki ga je spiritual namenil Walterju, se je glasilo: ali niste morda denarja iz denarnice vzeli ven in ga odložili v kako drugo denarnico, tudi to ljudje delajo.

Walter mu je odgovoril, da tega on nikoli ne počne.

Pa vendar, je vztrajal spiritual, mogoče ste pa to le enkrat naredili, recimo zdaj.

Ne! Vem, da sem ga videl še v torek.

Pa v sredo?

Nisem pogledal v denarnico, ker denarja tega dne nisem potreboval.

Potem, je rekel spiritual in se grenko odteščal s smehom, bomo morali pač poklicati policijo. Ni kaj. Vrednost ukradenega je en milijon in zakon terja tak poseg. Seveda, kolikor noč ne da drugih rezultatov.

Nasmehnil se je in odmajal s svojo lepo glavo.

Niti za hip nisem pomislil, da bi noč mogla dati drugačen rezultat od tega, ki je zdaj pred nami.

Kto bo ozumljen? je vprašal Walter.

Predvsem gostje, je odvrnil spiritual, se poslovil tako, da je pošvrkal s pogledom po zapredmeteni sobi, v kateri navadno prebivajo biskupi in nadbiskupi, kadar pridejo v sveto tišino opravljat duhovne vaje.

Poplesovaje je odšel.

Ste fideli, je rekel Walter, kaj prinezla vaša air france zrajca?

Vraga in pol, sem odgovoril. Ampak . . . če je ne bi pogrešil in bi . . . recimo . . . odšel . . . Walter moj dragi . . . in bi srajco požrl, kakor sem bil v začetku nameraval, bi vi denarnico prej ali slej vseeno pogrešili, torej moja srajca ni prinesla nič takega, kar se jutri ali pojutrišnjem ne bi razvilo samo od sebe. Ko bi vi segli po denarnici in je ne bi našli . . . a, kaj bi naredili . . . ?

Jast bilj tiho, čisto tiho . . .

In osumili tudi mene.

Sakaj, ni treba zumiti, jaz ne zumim, katar sgubim kaj, jaz ne išem več, vem da sgubil in da konec. Jast bom sdaj s familijom toma, ne bom šelj na Ohrit, sdaj bom toma pil na vertu limonata.

Ugovarjal sem mu, da bi se težko obvladal v soboto, ko bi hotel plačati, denarnice pa bi ne bilo nikjer; razjzilo bi ga že iz zadrege, v kateri bi se nenadoma znašel.

Veselo je mižikal in se mi smejal.

Ni fze nemška marka! je rekel.

Izprožil je prst kakor pištolo in si ga nesel na sence.

Sdaj ze zpomnil, je rekel osuplo in pobledel, ko jaz se zjutraj vernil iz kopalnitze, bila ta ormar odperta . . .

Šel je k nočni omarici in jo odprl, na polici je samevala nadbiskupova kahla.

Takole bilo, je rekel, kažoč na odprta vratca, meni se čudno sdet, sakaj odperta, jast diese Töpchen ne rabim ponoči; glejte, kak se to otpira, teško, vidite, tak . . . teško . . . To se ne moglo samo odperti. Nekto to odprel in otšel hitro is sobe.

Ostro sva se spogledala.

Rekel sem mu, naj stopi za spiritualom in mu pove še to.

Še zmerom sem bil naiven, ker sem verjel, da so spirituali ljudje, ki verjamejo v dejstva. Saj verjamejo, ne rečem, toda ne v odprte nočne omarice. Spirituali so do konca prezračeni ljudje, v njih ni sanj, ampak le prepih.

Walter se ni premaknil. Ni mogel več vstati. Odgovoril mi je, da bo to opravil zjutraj.

Dvignil sem se. Začutil sem, da želi biti sam, da se želi posebiti. Bil je zdrobljen, sem videl, čeprav je prekrival, da ni.

Slabo bom spal, sem rekel, ko sem odhajal iz nadbiskupske spalnice.

Jast nič, je odvrnil Walter.

Torej mu le ni bilo vseeno za sedemsto mark in tri tisoč din. Ali pa mu je bilo? Mogoče ga je pa razneslo v nemir čisto nekaj drugega, to, kar, recimo, mene raznaša šele zdaj: ne toliko tatvina sama, kolikor način njene izvedbe oziroma možne posledice, ki bi zagotovo presegle vrednost, izmerjeno v markah. In to bi bila lahko samo nekakšna smrt, iz katere ne bi bilo izhoda za nobeno ceno.

V svoji sobi sem se še bolj razburil, podzavedanje mi je nakazalo vrsto niansiranih potez, ki so me vključevale v nekaj, kar je bilo še zastrto.

Zavest, ta intelektualka šolskih kvalitiet, se je z logiko matematike poskušala izviti iz suma, ki je že kipel na moj račun kot pivo.

Vraga! Kaj pa je zdaj to! sem začel čutiti tisto nekaj, a ne še spregledovati ves zapleten, prevejan način pasti.

Hodil sem po sobni diagonali gor in dol. Stari opat s slike iz osemnajstega stoletja se mi je značilno posmihal. Bilo mi ga je čez glavo.

Vse, kar ste naredili dobrega, je to, da ste me ustražovali; apokalipsa in sodišča prihodnosti so vaš izum; nezmožni ste bili razumeti dejstvo, da je človek bog, kot je učil Jezus, vse to ste deformirali in spremenili v učinkovito orožje zoper človeka; zaplodili ste nihilizem namesto poguma in intelektualne poštenosti; če to podkrepimo še z dialektiko, dobimo večnost peklenskih muk na zemlji.

Fej!

Kako neki bom spal!

Noč je bila zvarjena iz dolgih žebļjev.

Pozno v noč sem spoznaval, da Jezus ni zaman zaprt v tabernaklju, v polzačeni ječi, spremenjen v kruhek.

Kako pametno so temperaturo njegove nevarne besede spremenili v simbol brez pomena, brez moči! Obhajamo se z Jezusovim telesom namesto njegovim zgledom. Dva tisoč let je zamujenih.

Ne vem, zakaj se mi je iztrgal ta intermezzo. Morda me je ta zabuhli opatski ksiht s svojim zakisanim smehom stogotil do kraja.

Morda.

Hodil sem po svoji diagonali, misleč na mater, očitaje ji, zakaj me je spravila v škripce tega sveta.

Misel nanjo me pomiri. Spet sem tih, krotek, kakor jagnje grem spet v dobri tabernakeljski strah in zavržem vso optiko dejstev: nočem več biti bog.

V tem občutku okoli dveh zjutraj ležem in zaspim.

Sivo, preddeževno jutro me najde vsega razbolenega na postelji. Nisem spal, začutim po telesnih bolečinah; kakor krt sem ril skozi temo in se preril do te sivine, ki jo zdaj opazujem.

Ves včerajšnji dan je pristopil v bližino postelje.

Torej se bo danes začelo, občutim, s policijo, seveda.

Vstal sem, se ogrnil in se namenil na stranišče prek predsobe, v kateri poplesujejo čudni kosi pohištva, od stare spovednice do komode z ogledalom. Na mizici je listek, popisan z oranžno pisavo.

Stisne me.

Torej so že tu tisti, ki jih najmanj ljubim.

Nagnem se; ko preberem, okamenim.

Walter mi sporoča: Ich habe das Geld gefunden — gottseidank!

W. A.

Sežem po lističu. Oba drhtiva.

Po tej vesti gre vse nagleje od rok.

Nabit sem z razrešitvijo, srečno kot le kaj. Gibek sem, mlad.

Hitim se urejevat.

Končno potrkam na duri škofijske sobe. Walterjev glas je kot pogašen od težke noči. Odpre mi ves bled. Izsesali so ga vedomci. Njegovi gibi so sanjski. Obvladuje ga podzavest. Glas se mu trese. Pojasni mi, da ni zatislil oči, toda okoli pol četrte ure se je zganil v mislih, hotel je vedeti, koliko denarja sploh še ima, za sto mark je vedel, da jih ima, toda v koledarčku, kjer ima zabeležene razne datume predavanj na univerzi, ima navadno še železno rezervo, kot on pravi dvajsetim ali tridesetim markam, ki jih ima tam zataknjene za vsak primer. Hotel je torej vedeti, koliko denarja ima skup. Ko pa je koledarček izvlekel iz druge torbe, se mu je zazdel po obliki debelejši in težji, segel je v njegovo podkožje in ... tam ... je bil ves pogrešani denar.

Pokažite mi ga, prosim! sem vztrepetal. Nisem mu verjel z zavestjo, podzavest pa je bila mirna kot morje pred plimo; čutil sem, da govori resnico.

Segel je po denarnici in razložil pred mano ves svoj denar; bilo je sedemsto mark, da, tudi v drobižu, po dvajset, deset, in tri tisoč din v zelenih petstotakih.

Kdaj ste ga prenesli v koledarček?

Jaz ... ga vsekakor nisem. Niti sanja se mi ne! O tem nimam pojma! je hitel govoriti.

Ste že seznanili s tem spirituala?

Sem. Že ob petih zjutraj. Nisem mu pa pokazal denarja kot zdaj vam. Narobe ste storili. Morali bi mu ga.

Pogledal me je vodeno.

Bil sem tudi pri bratu Dragiši in mu povedal, da je vse spet v redu.

Ste že zajtrkovali? sem ga vprašal.

Odvrnil je, da ne bo, da ne more ne jesti ne spati; morda bi šel na vampe, ja, zdaj bi jedel vampe, me je prosil.

Obljubil sem mu, da ga odpeljem v gostilno, le da bom šel prej popit kavo v opatijski refektorij.

Spodaj pa me je že čakal prekrštenih ruku brat Dragiša, koji sve radi iz ljubavi prema Isusu Kristu. Bil je izsesan in pepelnat. Njegov glas je bil ranjen, nastajal mu je v grlu, polnem bolečin.

Zdihnil je, kakšno strašno noč smo preživeli. Nato pa se je nagnil zaupno k meni in povedal, kako sta prišla opat in spiritual ponoči k njemu in so se globoko v noč posvetovali, ali naj pokličejo policijo ali ne.

On je bil proti.

Šta će policija u konviktu, to bi bilo nešto strašno! On lično je zamolio oca opata, neka se obratimo svim silama nočas bogu, a naročito svetom Antunu Padovanskom i pronać: ćemo izlaz iz situacije.

Videli ste, je hitel brat Dragiša, zelen, zastrupljen od nečesa, njegov glas je postajal histeričen, šta čine nebeske snage kada se njima obratimo; sveti Antun, to je veliki svetac, kod nas ga mole i muslimani; sve što je izgubljeno on nam opet pronađe. Ako dođete koji put u Sarajevo, evo, datću vam razglednicu, kažite vi vrataru, da vas šaljem ja. Samo vi tako recite.

Nas dvoje, je pokazal na tihega, še bolj pepelnatega duhovnega gospoda, prozornega in nemo smehljajočega, čitavu noč molili smo se Antunu Padovanskom, videli ste, sve je pronađeno.

Dal mi je podobico in me skoraj prepričal.

In te seveda ni, se je oglasil prijatelj z bolečinami v dvanajsterniku. Erzensberger mu je kot termofor ležal v višini želodca. Nadustje mu je bilo razrezano od gub v mrljškost.

Njegov nalet je bil dobro zastavljen, sem odgovoril, toda kasneje, ko sva z Walterjem jedla vampe, in vsak zase, molče, premišljala o pomenu preložitve denarja iz denarnice v koledarček, za katero Walter pojma ni imel, kdaj bi jo opravil, in ki je bila od brata Dragiše in njegovega bledega prijatelja okvalificirana kot usijano djelo intelektualaca, takrat sem zdvomil v Antona Padovanskega. Naj mi oprost! Spoznal sem, da je treba najti veliko besed, da se stvari pomirijo.

In prav toliko besed, da se stvari očistijo besed, je rekel bolni prijatelj.

Seveda, seveda, sem pritrdil.

Jedla sva vampe in pila cviček; sonce je zagrevalo svet, vonj otave je bil nekje blizu. Walter se je pomiril na videz. Bilo mu je vseeno, četudi bi še enkrat zgubil ves denar in ga še enkrat našel v tem eshatološkem svetu.

Slovenščina se mu je popravila, govoril je spet brez napak.

Škilila sva tudi na podobico svetega Antona Padovanskega, ki sva jo imela na mizi.

Zakaj ni meni našel v Italiji ukradene disertacije? je rekel Walter veselo.

Ste se obrnili nanj?

Nisem.

E, zato disertacije tudi niste našli! Toda ... jaz ... mislim, da bom izvohal, kaj je bilo za vsem tem nocoj.

Walter je prvič odgledal pogled, ki mi je dal vedeti, da ni tako zamejen le v golo pridobitev tega, kar je bil za trenutek izgubil, tudi on je čistil neko ozadje, da bi zagledal kakšen preblisk.

Dolgo sva jedla in se odpočivala od naporne noči.

Rekel sem mu, ko sva bila leno zleknjena: vi ste dobili nazaj svoj denar jaz moram dobiti nazaj svojo srajco.

Razživel se je: seveda, je rekel, tudi vi morate dobiti nazaj svoje.

Šel je z mano na pošto in prisluškoval skupaj z mano, ko sem poklical domov, kje je moja srajca. Bila je doma. V omari ... Zvil sem se v samem sebi ...

Kakšen čudovit privid te je izmazal, je rekel prijatelj in vstal. Temu se reče s r e č a. Ko boš naletel na prvega reveža, mu daj kaj zaradi tega privida ... ki te je rešil.

Gledal sem v prijatelja, začuden, kako more tako naglo spregledati stvari, ki so bile tako zamotane.

Nastavili so ti špeh, je rekel in se začel sprehajati po koži konja. Fin kos špeha, dišečega, mehkega, in ti si ugriznil ...

Hlastnil sem. A kako?

Ne sprevidiš? je vprašal.

Rekel sem, da sem razmišljal tudi v to smer in da mislim, da me je pokopal moj večni spremljevalec *sum*.

Prijatelj je obstal na zemljevidu konjskega življenja, na točki, kjer je konj najbolj privlačen, na loku ritnih mišic.

Točno, je rekel prijatelj in sprožil prst skupaj z roko v svoj glas, ki je naraščal v temno glasbo, odkrili so te, kje si ranljiv; sicer je pa vsak človek na istem mestu. Kdo si ne želi zaupanja! V njem je bistvo sreče, temelj smiselnosti človekovega beganja sem—tja, *sum* pa je sredstvo, da nekoga po našem pričakovanju spremenimo v njegov lastni pekel.

Koga si mislil s tem, ko si rekel, *našem pričakovanju*?

Vidiš, je sklenil glas in roke v pobožnost, čeprav se le-te, če je prava, ne da videti, tebi gre za naslovnika te manipulacije, meni pa gre za to, da jo psihološko razkrinkam. Priznal si mi, da se boriš s *sumom*, kakor Jakob z angelom.

Odkar pomnim, sem rekel tiho.

Odkar pomniš, je ponovil pomenljivo za menoj in opisal s pogledom lik krivulje, prav si rekel, toda to počnemo vsi, vsi smo nečesa temnega in neznanega osumljeni, tudi jaz; to je boj z angelom; in več ko ima kdo možnosti, da se približa svoji preteklosti, bolj usodno mu le-ta sledi, v tem je ves zapleteni pomen *suma* in zaupanja.

Imeti zaupanje, pomeni imeti življenje, sem rekel.

Sum pa je smrt, je kanil temno. Vse drugo v tej zgodbi je preprosto, scenarija pa prav diletantska. Brat Dragiša je imel dolžnost, da ti pripravi mišnico, pripravil pa ti jo je s tem, da te je posadil skup z Nemcem za isto mizo.

Pokimal sem.

Tistih gostov, sem dodal, sploh nisem videl, mogoče so bili le na kosilu in so še istega dne odšli. Vsekakor bi mi lahko brat Dragiša dal vedeti, da od nekega trenutka spet lahko sam jem. Pa mi ni dal. Prav si rekel: nastavljal in naprožil mi je mišnico. In špeh so bile seveda tiste marke.

Ne, ne, se je razveselil prijatelj, špeh je bila nevidna intriga, ki bi jo iz teh izginulih mark kasneje napaberkovali, in v to si že ugriznil, nisi se pa zapel, da bi te lahko že potegnili na suho in pokazali vsem. Tiste marke je sum za vsak primer premaknil na drugo mesto zato, ker je videl, da se je Nmec v nakupih ustalil, predvideval pa je možnost, da bo segel še pred tvojim odhodom iz opatiije po denarju in bo zagnal krik, če ga ne bo našel; poglavitni razlog prelaganja pa je bil v tvojem odhodu iz samostana; ta je visel v zraku in sum je zanj vedel. Za vsak primer je naredil predoperacijo.

To je nesmisel, sem ugovarjal, bolje bi bilo denar takoj ukrasti, saj bi policija tako ali tako našla pri meni marke, moje seveda, in zadeva bi bila dognana.

Zelo se motiš, se je razlomil prijatelj v pritajene, zaupne glasove, sum je star profesionallec, če hoče uspeti, mora preračunati vsako možnost, ki bi ga lahko izigrala, včasih pa si mora poraz celo dovoliti; pomisli malo, da je Nmec nenadoma denar potreboval, zagnal bi krik in prišla bi policija, osumljeni bi bili sedaj vsi, ne le ti. Morda je še kdo od gostov imel marke s sabo. Ti tega nisi predvidel, kaj?

Česa?

Da ni šlo pri tem za to, da bi osumili vse. Če bi šlo sumu za to, ne bi vidva nikoli prišla za isto mizo. Me zdaj razumeš?

Razumel sem.

Sum je predvidel samo tebe, zato je brat Dragiša molil celo noč k Antonu Padovanskemu. Če bi zjutraj prišla policija, bi padli vsi v isto kašo. Predvsem vsi gostje. Med njimi pa so bili zagotovo ljudje, ki jih je sum želel izročiti iz te godlje. To je brat Dragiša dobro vedel. V tem vidim igro. Sum je hotel biti v strelu na tarčo nadvse precizen. Samo tebe so hoteli. Strel na vse hkrati bi bila ponesrečena zadeva, predvsem pa bi se ti izmazal. Če pa bi ti v petek ali četrtek zares odšel, bi jim padla sekira v med. Zdaj bi Nemcu denar zares sunili. V soboto bi te policija že iskala po vnaprej zastavljenem scenariju in pri tebi bi našli petsto mark.

Toda jaz imam alibi, kje sem jih kupil.

Sum nikoli ne preverja resnice, ker bi bila to njegova smrt. Seveda bi zapisali v protokol, da trdiš, da si jih kupil tam pa tam, a kdo bi šel preverjat, kdo bi zmetal za to še tisoč mark, ko je vendar vse vnaprej znano: pri tebi so jih našli petsto, dvesto si jih pa medtem zafrčkal. Opat bi onemel, ko bi slišal za to. In tvoj Nmec, kaj misliš, kaj bi si mislil?

Iz tega se ne bi izmazal nikoli. Zaprt bi bil v sum kot v jantarno kroglo in shiral v njem.

Praviš, da imaš alibi? Kdo od tujcev verjame v alibije tujcev. Kako mu ga boš dokazal pri današnji zmedi moralne zavesti?

Ampak . . . trenutek, zakaj ne bi zapadli v sum tudi drugi gostje?

Saj bi, toda v daleč najtežjega bi zdrsnil ti, ker si nekako predčasno odšel, in pri tebi bi našli tvoje marke, ne pozabi!

Zdaj sem dokončno razumel vse.

Torej . . . zbežal bi, sem rekel ubito in se zazibal v neznano pomisljivost.

Opat pa bi te moral ovaditi. Njemu bi potem predali kopijo policijskega poročila prav s to neizrečeno tendenco. Ali pa ne. Veš, zakaj ne? Ker so slepi ljudje daljnovidnejši, predvsem vidijo bolj celovito. Ti bi bil tisti, ki bi odslej videl slepega opata, da gleda nate skozi policijsko poročilo. V tem je vsa perverzija suma. Nemeč bi verjetno požrl sedemsto mark, kot je svoje dni disertacijo in knjige iz študijske; nikoli pa vsega tega ti ne bi požrl. Ti sam bi si izmišljal fantastične posledice in jih doživljal drugo za drugo. No ja, ne rečem, da opat kot Nemeč ne bi kdaj pomislila za možnost, da si bil mogoče le ti tisti, nihče od njiju pa ti tega ne bi pokazal, nenehno pa bi kazal ti . . .

In kaj na primer?

Da si bil ti tisti.

Prijel sem se za glavo in jo stisnil.

Variacij na te marke pa se ponuja še nekaj, sem slišal prijatelja.

Pogledal sem ga in odlepil roke z ušes.

Kaj praviš k Antonu Padovanskemu?

Ah . . . kup besed je vedno pesek v pogled, da ne bi videli stvari takih, kot so. Natresel ti jih je. Ko si vse te luske odstranil, si spregledal.

Torej je boj s sumom usodni boj?

Postane, ko si tako pretresen z njim ko ti. Med zaupanjem in sumom praktično ni meje, teren enega je lahko teren drugega. Vredno se je le boriti. Kako priti ven, v tem je mojstrovina. Ti si prišel s pomočjo svoje srajce.

Bi lahko s predvidevanjem?

Morda, je odgovoril prijatelj, vendar bi se prej uničil v njegovih različicah.

Spogledala sva se. Še zmeraj je stal na riti konja in točil vame svoj pogled.

Izmaknil si se smrti, je odvrnil.

Hotel sem ga vprašati, ali sem se tudi takrat, ko sem pazil v gostilni na neznane popotne torbe, vendar sem zdaj že vedel, da sem se nekako izmaknil tudi takrat.

S to zavestjo v sebi sem klical v vrtu J. U. dalje, *dober dan, je kdo doma . . . dober dan, je kdo doma . . .* in se s tem ponavljajočim glasom izmotaval iz ujetništva suma, ki mi je spet nastavljal eno svojih mišnic. Nedaleč stran so čebele vrtele svoj jutranji mušji koncert, sončni blišč je

dirigiral čebeljim godalom, toda stiska, izvirajoča iz suma, da bi po mojem naglem odhodu iz vrta, res kdo stopil vanj, ali da je že kdo bil pred mano tu, me je začela zdelovati. Postajati sem začel mehak in smešen, ker sem kar naprej žebiral svoj refren: dober dan . . . je kdo doma.

Moj glas — se mi je zdelo — je moral biti nenehno navzoč, nekdo ga je potreboval ali opazoval, samo po njem, sem čutil, se bom izmazal iz samotno jasnega jutranjega vrta.

Vse duri v prostore so bile na stežaj odprte. Iz spodnjega so dehteli listi knjig.

V bližnjem mandlju je sedel sveti duh vetra. Grive gostega rožmarina so valovale.

Moj glas me je počasi razbesnel.

Vendar tedaj še nisem vedel, da je ta moj ponavljajoči se glas boj s sumom oziroma usodo; to je dočutevala moja podzavest, zato sem govoril dalje svoj dober dan, je kdo doma . . .

Zdaj seveda vem, da je bilo to docela isto početje kot tedaj moje prisiljeno čepenje v gostilni ob torbi. Ali pa pred tem še razni vstopi v odprta in prazna stanovanja, ko sem sredi hodnika ujet čivkal svoj haló . . . haló . . . haló in se nisem upal premakniti ne nazaj ven, ne kam globlje noter.

Dalje: nepopisen strah imam pred čevlji; telesna bolečina me popade, kadar naletim na samotno odvrženo škarpeto.

Pet let trajajoči sum, da sem stricu nekoč snel njegove čevlje in jih zamenjal za škatlico cigaret, je seveda opravil svoje; to je bila pet let dolga bolezen, prejkone pa pet let dolg boj z usodo.

In ta me zdaj pretkano in posmehljivo lovi, kjerkoli more, s svojim najbolj strupenim različkom: *s sumom*.

Obrisal sem si pot s čela in začelo mi je postajati slabo od svojega enoličnega glasu; čutil sem, da je to pot po meni in da bom v tem prelepem vrtu umrl.

Tisti, zaradi katerega sem moral vidno vihteti svoj glas, da ga je nenehno opazoval, je na koncu mojega življenja začutil nekaj podobnega, kot nekoč moj oče, ki me je hotel zaradi tistih čevljev ubiti — namreč da se me ne spleča, ker sem to tako že — zato se je oglasil, rekoč, da gospe ni in da je odšla dol po ulici nekam.

Nehal sem se ponavljati.

Čebele so se iz mene preselile nekam na prosto.

Še sem bil živ.

Sončni žarki so me v strmeh nagibu pozdravljali.

Vedel sem — ali pa ne — da moram takoj vstati in oditi.

To sem tudi storil: vstal sem in naglo zapustil z jutrom razsvetljeni vrt.

Dol po uličici pa sem se čudil svojemu podzavedanju, ki me je spet enkrat prehitelo in ohranilo živega.

Prav sem bil začutil, da moram biti nenehno navzoč z glasom v vrtu, ker ga nekdo opazuje in nadzoruje.

Bilo je res.

Že po nekaj sproščenih korakih pa sem zdvomil v svojo popolno rešitev.

Kaj pa, sem razmišljal, če ta glas, ki me je odrešil, vstopi zdaj namesto mene v ta tihi južni vrt in ... uredi stvari, kot so jih v opatiji, J. U-ju pa podtakne mene?

Obstal sem, premišljujoč o tej možnosti, bila je stoodstotno mogoča, zato sem se počasi vračal nazaj po uličici, upajoč, da bom z zvonjenjem ta glas privabil z vrta in ga tako ujel in flagranti. Namesto on mene, jaz njega.

Drhteč sem obstal pred vrati in pozvonil; razpršeni, brizgajoči zvoki so napolnili globoko lepoto vrta.

Spet me je moral kdo opaziti, zakaj ni se hotel oglasiti, upal je, da se nisem vrnil kar tako in da se igram neko svojo igrico. Jaz pa sem le začutil, da sem ga s temi zvoki zvonca le razrahljal in da je to nekaj docela drugega, kot pa se v vrtu ponavljati do smrti v petih besedah.

Pritisnil sem na zvonec, trije vroči brizgi so nekomu nazadnje le razrahljali živce, opletaje z glasom mi je povedal, da je *vendar* gospa odšla dol po ulici nekam.

Začutil sem nekaj blagega, morda spoznanje, da sem pravzaprav res rešen, kajti če bi tačas ta glas vstopil na vrt, bi se mi več ne oglasil; ne bi mi prišel odpret vrat, kakor sem bil mislil, da mi jih bo in da ga bom dobil in flagranti; ta glas bi bil tiho zdaj, če bi bil onkraj duri, in jaz bi moral vdruge na vrt ... in tam bi se morda srečal z njimi in zapletla bi se v enega najbolj mučnih bojov: kdo je bil prvi na vrtu.

Oba bi trepetala pred tem prvenstvom, zakaj zdaj ne bi bilo več nobenega dvoma, da naju bosta presenetila J. U. in njegova žena.

Odšel sem smehljajoče blažen, da sem dosegel svoje in odbil sum stran od sebe. Nenadoma pa sem spet obstal: s tem, da sem se vdruge vrnil, sem postal šele zares sumljiv.

Nisem vedel, ali hodim ali ne, kazalo je, da se ne pomikam nikamor. Začutil sem, da še zmeraj nisem prišel iz tega začaranega vrta.

Kako priti ven?

Stal sem in razmišljal o načinu, kako bi se še enkrat vrnil na vrt. Zdaj ne bi smel niti pozvoniti niti sam od sebe stopiti v prostor, obsijan z jutrom in potresen s čebeljim šumenjem; moral bi priti od kje drugje, morda iz sanj, le tako me ne bi mogel nadzorovati ženski glas iz neznanega prostora. Zakaj J. U. se je medtem moral že vrniti, ali vsaj njegova žena, ki je odšla dol po ulici.

V hipu pa sem spoznal, da je to, kar počnem, nesmiselno, na robu, in da je to slast posebnih bolečin, da to počnem redno od tistih stričevih čevljev dalje. Od tedaj bojujem ta boj za popolno osvoboditev od suma, ki si ga morda zadajam celo sam.

Kolikokrat šele se vrnem v kraje, kjer je obležal kak pošasten sum nad mano, ogledujoč si jih in spreminjajoč si jih v posebno duhovnost, kateri potem prisluškujem, ali sem dobil boj z njo ali ne.

A tega boja ni mogoče nikoli dobiti v svojo korist; strast suma se samo poleže, nič več, to vem od tistih čevljev dalje, ko smo šele čez pet let dognali vse do ničelne točke, oziroma odkrili pravega tatu. Celó v tem primeru mi je bil sum dalje podeljen, ne tako vsiljivo kot prej, a čutil sem ga kot blagoslovitveno zarotitev, ki bo v določenem trenutku spet dala svoj sad.

In res ga je: kadarkoli so v moji okolici kaj iskali in ne našli, sem se že počutil krivega.

Pravi tat, v mojem primeru tat tistih čevljev, je izbral po svojem instinktu samo možnostnega kandidata in me za pet let naredil tatu; to je bilo zadosti, da sem to poslej nekako tudi ostal.

Spominjam se, da odkritje pravega tatu ni naredilo na okolico nobenega vtisa, celo žal jim je bilo, da smo resnico premaknili na drugi konec. Le z mamó sva se veselila tega premika. Pomenljivo je hodila od enega do drugega brata in poudarjeno izgovarjala dve besedici: *si videl*.

Njeni zasrani bratje so sicer nekaj videli, a bogvekaj, nihče pa ni vzel nazaj svojega suma glede mene. Ko sem jih hodil gledat, oziroma tiho opazovat, sem začutil, da me še bolj sovražijo kot prej. Tat — to je bil v resnici eden od njih — pa je dosegel s svojim izrednim instinktom še to, da me je kasneje izrinil iz rodneга kraja in me dokončno pregnal.

Kadarkoli sem se potem vrnil, sem se vselej z različnimi pretvezami, češ da se moram srečati s tem ali onim drevosom iz svojega otroštva, stogom, v katerem so bili zbrani ti ali oni vonji, barve zgodnje jeseni, vrnanami, razvodji, ribami v njih, v resnici pa sem skušal priti do dogovora s pravim tatom, ki me je pregnal, da bi smel ostati tu.

Nisem smel.

Sum, sem opazil ob teh srečanjih s svojimi spomini, je tlel previdno dalje, v tem pogledu se ni nič spremenilo v mojo korist, hočeš-nočeš sem moral sprejeti obliko nenehnega boja za svojo pravo podobo, ki jo je nekoč pravi tat s svojim darovitim instinktom razbil.

Ob teh srečanjih s kraji, kjer so me nekoč oblegali posebno težki sumi, sem prepoznal okrutnost sveta, ki je podelil pravemu tatu ali morilcu vso svojo oporo za nemoten zločin, za katerega odgovarjajo kasneje možni kandidati.

Razmišljajoč o vsem tem, sem opazil, da stojim pred izložbenim oknom, za katerim je v svojih sončnih oblikah dremalo vsakovrstno sadje, napolnjeno z astralno lučjo sonca; spomnil sem se, da stojim zato tu, ker se moram vrniti na vrt, da se mu bom morda neosumljen iztrgal.

Posrečilo se mi je to šele čez nekaj dni.

Ko sem pritisnil na zvonec, nisem vedel, kako naj začnem srečanje, v katerem bom ugotovil, ali sem osumljen česa ali ne, toda bil sem vaje, da sem opazoval tudi stvari, ki so me v naslednjih trenutkih obdale; po njih sem dostikrat spregledal, kar je bilo prekrito z besedami ali nekim razpoloženjem.

Koraki J. U. so se sprožili v drhteči naglici, napolnili so me z upanjem, v naslednjem trenutku me je njegova podobnost s Pablom Nerudo zadihano

opazovala; dva drobca njegovega notranjega razpoloženja, ki mi je bilo naklonjeno v obliki ogledala, sta me opazovala, obraz je imel otožen kot njegove pesmi.

Posrkal naju je prelepi vrt s svojimi zelenimi pljuči in naju hip nato lahko izdihnil kot strasten kadilec.

Moral sem nekaj reči.

Sedla sva. J. U. se je z roko ubranil ostrega sončnega pramena.

Vprašal sem ga, če ve kaj o Ezavovih potomcih.

Vprašanje ga je presenetilo, z roko si je poskušal odstraniti oster sončni žarek, ki ga je zlatil po obrazu.

Ezavovi potomci . . . ? me je vprašal, dvomeč v mojo željo. Ni verjel, da bi res rad kaj zvedel o ljudeh, ki lahko trohne v zračnih puščavah Kanaana.

Bilo mi je vseeno, če dvomi; važno je bilo samo to, da sva končno skupaj za to mizo, za katero sem se pred dnevi tako dolgo in nesrečno poslavljajal.

O Ezavovih potomcih . . . je ponovil še nekajkrat, jaz pa sem ga opazoval, predvsem pa zelenečo okolico in sadeže kakija.

Po šumu čebel bi odkril, če me česa sumi, po grozdih, ki so temneli kot naglo rastoče moške brade.

Videl sem, da mi ne verjame, da sem prišel zaradi nesrečnega Ezava, ki sem mu morda v čem podoben, ni pa me spregledal v mojem nemiru in temni možni kandidaturi, zaradi katere me je prignalo sem.

Mogoče je le kaj naslutil, jaz pa sem vtem že spregledal, da nisem osumljen; vse okoli mene je bilo čisto in živo, nobena stvar se ni spreminjala v spomin oziroma pretvezo, s katero bi želel kdaj kasneje priti v stik zaradi dogovora, da bi ostal tam.

Posedela sva še nekaj časa ob soncu, moštu podobno ozračje, ki je počasneč zavrevalo v jesenskem sladkorju, se je zgodilo, šlo je počasi že proti večeru.

Mislím, da sem bil srečen, boj je bil dobljen, morda se mu bo kdo posmehnil, rekoč, da je to bolezenski sindrom, da, tudi to je ta boj, toda prav zato sem končno to, kar sem: *svoja podoba*.

Čutil sem, da se mi J. U. čudi, ko me je pospremil k izhodu na ulico, na njegovem obrazu je bila bronena pesem, seveda ni vedel, da sem se tega popoldneva, ko sva se pogovarjala o Ezavovih potomcih, reševal iz pasti, v katero sem se ujel pred dnevi, ko sem sam vpadel na vrt.

Isti postopek, zapleteno mučen in boleč, me je zdaj čakal pri sestopu z Enaustosa kot iz J. U-jevega vrta. Morda ne bi nikoli prišel z jahte, če ne bi poznal zakonitosti sestopov iz vseh nastavljenih pasti.

Se enkrat sem pogledal po tihožitju stvari na mizi v ladijskem trupu: bilo je očito, da je možak začel z večerjo in jo naglo prekinil.

Pomislil sem na kap, ki ga je morda pospravila, ker je pred kratkim prišel iz bolnišnice, kjer so mu z by pass operacijo zamenjali žilo.

Zaviril sem globlje v razsvetljeni prostor, na tapecirano klop, če bi morda ležal na nji, ali na tleh, tik ob klopi. Tudi na postelji v kabini ga ni bilo videti.

Morda ga je pa treščilo s pestjo po srcu na stranišču, pomislim.

In tako se je začela radikalizacija suma. Iz izkušnje sem vedel, da je samo v pretiravanju moja rešitev. Le prek pretiravanja mi je vedno uspelo izmotati se iz suma.

Kadar sem na ta postopek bodisi pozabil bodisi da sem ga odložil in se nisem začel reševati po tem zapletenem, bolečem obredju, takrat so stvari zadobile razsežnosti, ki jih ne bi nikoli, če bi jih prej radikaliziral.

V tem postopku je nekakšno dvojno odštevanje katastrofe: ko se ti le-ta približa prek zastrtih znamenj, znamenj, ki se dajo komaj naslutiti, je treba takoj priključiti nanje fantastično pretiravanje, samo tako prehitíš zelo nevarna razmerja katastrofe. S tem jo preprosto zavreš, ko jo v skrajnostih podob in neugodnih občutij prehitíš v njenem dozorevanju.

Spominjam se enega takih narobe odštevanj, ko je znani kirurg, namesto da bi zasumil in s tem začel pretiravati ženino izginotje v tisto nevarno smer, kamor je potem zares odšla, raje to smer izključil kot poslednjo možnost že od vsega začetka.

Prav tu, ob teh pomolih, kjer drhte vrvi in žice v jamborih, sva neke pomladi poskusila odgonetiti varanje smrti. Smrt ima neverjeten dar, da te počasi vodi na svoje trde obale, seveda te prej še utruji v samoprevarah kakor ribo na trnku.

Doktor Jošt je tisti večer legel zgodaj. Spominja se, da se je žena poskušala spreti z njim, ker že več ko teden ni šel z njo kam ven. Toda na operacijski mizi mu je v tistem tednu večina pacientov eksala ali umrla. Zahlastali so ko ribe na suhem in za večno prešli. Počutil se je slabo. Smrt je sicer na teh mizah doma in zdravniki gledajo nanjo razumno; čustvo mora biti izključeno, če hoče zdravnik kaj narediti na stvari, ki pomeni življenje ali smrt. Pet ali šest, kolikor mu jih je eksalo ta teden, ga je vendarle potrla. Vse te ljudi je prej dognal do poslednje slabosti, imel jih je tako rekoč v rokah in bilo je nekaj možnosti — o, še kar precej — da se mu ne izmuznejo onkraj. Že ko se mu je prvi večnostno nasmehnil, se ni dobro znašel. Šele zdaj ve, da bi moral tedaj skalpel za nekaj časa odložiti. Moral bi narediti to, mi je priznal, kar delam jaz, ko zaslutim prek občutij določena znamenja, ali prek znamenj vzburljiva občutja, da začnem kuro s pretiravanji. S tem bi se rešil vseh nadaljnjih mrličev. On pa je, nasprotno, smrt prištel med stvari, ki so spremni pojav vsakega kirurškega posega. Še na mizi se je poglobil potem v mrliča in ga analiziral ter našel seveda tisto drobno stvar, ki je poseg spremenila v smrt. Preprosto se je izcimila in je ni bilo mogoče predvideti v nobenem obdobju posega. Toda ko jo je post festum le dognal, je bil ves pobit, ker je sprevidel, da bi se je dalo tudi sprevideti pred posegom.

Ko sem ga vprašal, kaj je spregledal, me je presunljivo pogledal in me nesel s koncem svojega pogleda nekaj korakov.

Spregledal je prava beseda, me je ponovil, rekoč, da mu ne bom verjel, kar mi bo povedal.

Molče sva hodila drug ob drugem. Morje je bilo razbito ogledalo, ki se je razžarjalo v iskrecih se koscih.

Drsaje s podplati se je ustavil, zbral v sebi snov za svoj raskav glas in brez patosa začel pripovedovati o slabosti, ki jo je spregledal in zaradi katere so mu umirali pacienti: O — nisi glas in ne šepet ne školjke šum, ti si globlji od globine, ti zadnji, trudni si šepet na dnu davnine, svitajoče se temine daljni, lahni grom, ti ogenj si, ki vzpne se, sine — goré najvišje preleti, noč pod sabo razsvetli in nenadno se pogrezne v svoje spet tišine.*

Stala sva in poslušala sled pravkar izzvene pesmi, ki je bistvo vsakega človeka in je življenje samo.

Nasmehnil sem se mu, morda ne njemu, ampak resnici in izrednosti teh podob, ki se je še bolj doživela ob drobcih svetlečega se morja.

Kaj naj rečem drugega? je rekel doktor Jošt. Vse je zvezano s tem glasom, ki ni glas. Fraza, ki sem jo zapisal za vzrok smrti na mrtvaški list, se glasi seveda drugače: insuficienca... Kako ogabno in neresnično je znanstveno besedišče za smrt, vtem ko je njena resnica samo ta glas.

Človek, sem rekel, zazrt na morje, ki se je drobilo, je hkrati puščava in glas.

Doktor je kimal, sem videl, jaz pa sem bil vse bolj prevzet od pesmi, ki mi jo je povedal in ki je bila del njegovega spregleda ob vseh smrtih na operacijski mizi, vštevši nazadnje še smrt njegove žene.

Sele po tretji smrti tistega tedna je odkril to pesem. Še za dne je hodil spat in si jo šepetal z notranjim glasom, da bi se umiril na belih rjuhah.

Spustil si je rolo, da je imel občutek, da se zunaj mrači in da se razgreti zrak hladi.

Nočna svetilka, ki si jo je prižgal, mu je občutek privida hladu le še poglobila.

Usodnega večera je bila za njim šesta smrt, je rekel, legel je še bolj za dne in si šepetal pesem, da bi se pomiril; nič ni večerjal; žena se je želela spreti z njim, da bi zvedela, zakaj lega tako zgodaj že cel teden, ni se ji dal zvabiti v prerekanje, začutil je, da bi svoja doživetja s temi smrtmi, ki so šele prehajala z znanstvenega področja na pesniško, samo zamotal, oziroma popolnoma preobrnil, če bi se spustil v pojasnjevanje, zato je, zadovoljen s seboj, da molči, spremljal ženino glasno pomivanje in si ves čas ponavljal pesem.

Sredi tega odreševanja samega sebe pa ga je presenetil spanec. Še v snu je slišal ženo, ki mu je rekla, da bo takoj prišla spat.

Otroka v svoji sobi sta tudi že spala.

Ko se je zbudil, je bilo okoli njega hladno, vedel je, da je že jutro, pritisnil je na svetleče se stikalo luči in se v hipu spomnil, da je nedelja in da je prost. Ura je kazala pol šestih. Naredil je obrat proti ženi, toda

* Anton Vodnik, Glas tišine

njena postelja je bila neodgrnjena, gladka in bela kakor oltar. Presenečen je spoznal, da žena ni prišla za njim, kakor je bila rekla.

In tu . . . je rekel in spet obstal kot okamenjen, poslušajoč kaj vem kaj, morda nič, tu bi moral . . . začeti radikalizirati ugotovitev, da je ni; moral bi zaobseči vse pretiranosti v zvezi z njeno odsotnostjo, prehiteti bi jo moral s fantastičnimi izmišljanji, kakor delaš to vedno ti. Ne, v tem ni nekaj bolnega. No, morda je, če o tem kje slišiš ali bereš kje; če pa to kdaj izvedeš sam, brž spoznaš, da je v tem le postopek nekakšnega zagovora. Res je v tem obredju veliko psihične bolečine, ki je boleča prav zato, ker doživlja prave in ne namišljene skrajnosti. Tega sem se spomnil, ko je bilo že prepozno. Ni se mi dalo tako pretiravajoče misliti in čutiti, kakor se vedno dá to tebi. Vendar bi tu moral začeti tako. Pravzaprav že ob prvem mrliču na operacijski.

Jaz pa sem bolščal v prostor, kjer bi moralo biti njeno dolgo, dišeče telo z globoko všito hrbtenico.

Vsako jutro sem vdihnil tudi grm njenih cvetočih las.

Morda je že vstala, sem pomislil, in odšla v dežurajočo trgovino kaj nakupovat.

V mislih na to pa sem se tudi že spomnil, da je čas za nakupe preran.

Oblil me je toplotni občutek spoznanja, da mi je luč sinoči ugasnila ona.

Zakaj ni prilegla, to me še ni nič vznemirilo.

Zdaj seveda vem, da te smrt najbolj popolno prevara.

Pomislil sem spet, da je iz prizadetosti, ker ji nisem nasedel in se začel z njo prerekati, šla spat k otrokoma; to je večkrat naredila, kadar so se odnosi napeli in sva se težko prenašala v bližinah, kot je zakonska postelja.

Tako premišljajoč sem spet zaspal. Zbudila sta me otroka. Stala sta začudeno sredi sobe, loveč se v budnost. Hotela sta vedeti, kje je mama.

Najprej sem pomislil, da sanjam.

Je ni bilo pri vama? sem ju vprašal.

Rekla sta, da je ni bilo.

Ampak spala je pri vaju, ker ni spala tu, sem rekel, morda je vstala medtem, ko smo vsi spali in odšla v trgovino.

Pogledal sem na uro, bilo je pol devetih.

Seveda, mamica je odšla v trgovino, sem jima rekel. Kmalu pride.

Vstal sem, skuhal čaj, razdelil skodelice, razložil toast, margarino in marmelado. Posedli smo in začeli jesti.

Punčka me je strmo ogledovala, ničesar na mizi se ni dotaknila, medtem ko je pobič jedel nekaj in posrkaval čaj.

Zakaj ne ješ, Pika? sem jo vprašal.

Kje je mamica? je vprašala ostro, hrapavo; njen drobn pogled je bil svetel, ko da ima vročino.

Mamica, sem odgovoril v poučnem tonu, je šla kaj nakupovat. Aha, spomnil sem se, bili smo brez zelenjave.

Pika je smuknila s stola in odprla hladilnik, v njem je bilo polno zelenjave.

Njen vročični pogled je bil zdaj še predirnejši.

Veš kaj, sem ji rekel čuteče, zagotovo se bo vsak hip vrnila, morala je po kaj, če ne bi bila doma; jej!

Ničesar se ni hotela dotakniti.

To pa me je začelo vznemirjati.

Morda je pri teti Regini, sem se spet spomnil njene občasne navade, da je stopila tudi kdaj k sosedi na klepet.

Rekel sem sinu, naj gre vprašat, če je mama tam.

S Piko sva ostala sama, njene očke so odsevale temno občutje, ustnice pa je imela še bolj vročične.

Pij vsaj, sem ji prigovoril, pa je le z noskom potegnila vase svojo bolečino.

Ko so se vrata na hodniku odprla, je odsunila z glavico v smer proti vratom, čakaje na bratca, ki je prihajal v ritmu nenavadne hoje.

Vrnil se je nekako manjši in drobnejši, kot je bil odšel.

Jecljajoč nama je povedal, da mamice ni pri teti Regini in da je teta zjutraj ni videla oditi ven.

Pikine oči so se zasteklile s solzami.

Ni je pri teti Regini? sem zategnil z glasom presenečenja.

Sin je otresal z glavo neizgovorjeni *ne*.

Morala je iti ven, sem začel z logiko, če ne bi bila tu, in sem vstal in odšel v otroško spalnico, ogledal sem si obe postelji, če bi bilo na kakšnem zglavju kaj njenih las. Blazini sem tudi povohal. Njena glava je imela tako razkošno grenljiv vonj.

Nič ni bilo na blazinah, ne vonja ne las.

Otroka sta me vsa v strahu začela gledati, sumila sta me, da sem ji kaj naredil.

Privil sem ju k sebi, premišljajoč, kje bi mogla biti, kam bi lahko šla, in predvsem kdaj: že sinoči ali šele zjutraj.

Bodita mirna, nič se ni zgodilo, mamica je spala pri meni, sem rekel, saj sta jo oba slišala še, ko je pomivala, jaz sem medtem zaspal in ne vem, kdaj je prišla, biti kdaj je vstala. Morala se je zgodaj dvigniti in postlati; po mojem ni nikjer drugje kot v trgovini.

Pika je rekla, da jo pojdimo iskat.

Potolažil sem jo, naj malo še počaka, ker se bo zagotovo vsak hip vrnila.

Ob desetih pa sem vedel, da ni šla v trgovino. Segel sem po telefonu in poklical taščo. Trikrat ali štirikrat doslej se je zgodilo, da je iz nepojasnjenih, temnih nagibov zginila k svoji mami; dobesedno nas je zapustila in odšla, sita vsega, biti ženska, mati, žena, človek, zjutraj smo osupli ugotovili, da je ni, toda hkrati smo začutili, da ni nikjer drugje kot pri babici.

Ta njena nepojasnjena nagnjenja so imela svoje dolge uvode, zdaj pa teh ni bilo. Meni je celo ugasnila luč. Ne iz pozornosti do mojega sna, marveč zato, da se ne bi zaradi svetlobe nenadoma prebudil, jo pogrešil in jo začel s sumom zasledovati.

Tašča je bila zelo presenečena, ko sem ji povedal, da Majde ni doma. Odvrnila mi je zaskrbljeno, da je to pot tudi pri nji ni. Povedal sem ji, da

jo pogrešam že od pol šestih zjutraj. Mogoče je odšla k frizerju, se je znašla tašča. Čutil sem, kako se je tudi ona težko izmislila novo upanje za vse skup, tudi zanjo. Mogoče, sem rekel zaradi otrok, ki sta vse slišala.

V resnici pa sem zdaj prvič grdo posumil.

Ko sem odlagal slušalko, v kateri je bilo še slišati temno taščino dihanje, sem si šel s prsti skozi lase. Rekel sem otrokoma, da grem zdaj jaz k teti Regini in naj me počakata tu, igrata naj se, z mano ne moreta, ker medtem lahko telefonira mamica in mora se ji kdo oglasiti. Saj sta slišala, ko je babica rekla, da je odšla k frizerju.

Teta Regina, kakor smo rekli stari, oskubljeni večči, ki namesto svojih ljubi tuje otroke, je bila med petdesetim, šestdesetim letom; sumljiva babnica že na prvi pogled; bleščala se je od pomlajevalnih maž. Teater, ki mi ga je priredila oziroma odigrala za gospoda doktorja, mi je bil nadvse sumljiv. Vedel sem, da ve vse o mojem posteljnem življenju in še kaj z bolnišničnim hodnikom oziroma vse, kar sem bil nepredvidno zinil doma.

Ta silna teta Regina je igrala znano žensko vlogo, skriti, karseda skriti, ali z lepim, hinavskim glasom odnesti s svojega obraza vse, kar tako ali tako moški nikoli ne uzre; ves čas je z robom domače halje prekrivala svoje špičasto koleno, da je imela vsaj malo prediha v naporni pantomimi.

Ne, tetica najsumljivejših kvalitet, ni imela pojma, kje bi bila moja nesrečna žena. Čutil sem, da je hotela celo priseči, kar je verjetno s pridom počela pri moji soprogi.

Cez čas pa sem le zaznal, da se me boji, da se stresa v strahu in krivdi; ves njen teater, ki me je častil, vabil, povzdigoval, je bil v resnici nekakšno zakamufilirano odganjanje od sebe.

Zvedel sem, da ve, kje je žena, toda tudi ona mi je to začela nenadoma prikrivati z upanjem, da morda le ni videla, kdaj je odšla v trgovino in nato — morda — k frizerju.

Grede domov pa sem se spomnil, da je sinu rekla, da mamica ni odšla v trgovino.

Torej je vedela, kje je.

Je vedela? sem vprašal doktorja Jošta.

Mislím, da je, je odgovoril. Seveda je nisem šel nikoli več nič vprašat, pa tudi otrokoma sem prepovedal, da bi še kdaj šla k tetici. Nikoli me nista vprašala, zakaj ne smeta.

A vrniva se spet k agoniji te dolge prevare!

Otroka sta me strme pričakovala. Videl sem, da jima mamica ni privoščila svojega glasu po telefonu. Vseeno sem ju vprašal, če je kaj telefonirala.

Ni.

Sedli smo za nepospravljeno mizo; otroka sta bila vse bolj drobna in voščena; začutil sem nekaj groznega, medtem ko sem bil pri tisti stari frači, zavedel sem se znenada, da se je ženi moralo zgoditi nekaj groznega. Zdaj šele sem doumel, da je mrtva in da me je mogla samo smrt tako dramaturško dosledno prevesti v več ur upajočega norca.

Otroka sta se stisnila k meni.

Podrhteval sem od tega milega, odprtega dotika, namenjenega samo materam.

Zakaj je mrtva, sem iskal v vse smeri; zakaj in kje.

Najini odnosi so bili dobri, nič temnega ni bilo v njih, mislim globoko nasprotujočega, da bi se morala zaradi tega raziti. Imela je sicer nekaj občasnih izpadov, kakor recimo nenadni, nepojasnjeni odhodi k materi, in potrebo po zaupanju, ki jo je uresničevala pri teti Regini.

Ce pomislim, kakšna nasprotja morajo obvladovati drugi, da ostanejo živi, je tole, kar sem imel jaz nasprotujočega v bitju, ki se je imenovalo Majda, v primeri s temi, sreča.

Molče smo sedeli in se stiskali, da morda le pride od nekod, da morda le zazvoni telefon.

Slo je že proti poldnevu.

Zunaj je bilo vse pozlačeno od poletja, dehteče in drhteče.

Globoko sem upal, da bo zazvonil telefon. Ko je postalo upanje že čisto tenko in svetleče kot prozorna tkanina, ki se bo stopila v ozračju, je telefonski zvonec le presunil naše okamenelo čakanje.

Ma-mi-ca! je odzvinila srečno Pika, v njenih očeh je zasvetil oster žar.

Toda na telefonu je bila tašča, povprašuje me, če se je bila Majda medtem že vrnila.

Povedal sem ji, da se še ni.

Kaj pa, je rekla tašča, če je imela na poti k meni karambol?

Začudil sem se — in zbolelo me je — da nisem že sam pomislil na to možnost.

Si pogledal v garažo, če je v nji avto? me je vprašala. Vidiš, je rekla, morda je bila pa res na poti sem doživela karambol.

Obljubil sem ji, da grem takoj pogledat, če je avto v garaži.

Prosila me je, da ji prec potelefoniram, če je, ko se vrnem.

In res: v omarici, kjer sva imela vsak svoje ključke od avtomobila in garaže, je visel samo moj skupaj z garažnim.

Tako, sem obstal, ni mrtva, *ni, ni* . . .

Mamica se je nekam odpeljala, sem ves vesel sporočil otrokoma, ki sta me gledala in čutila moje veselje nad tem odkritjem.

Takoj se vrnem, sem jima rekel, vzel ključke in zdrvel po stopnišču. Grede sem se spomnil, da sinoči nisem zapeljal avta v garažo.

Ampak zakaj je vzela s seboj tudi garažni ključ?

Morda je v svoji hlastnosti, ko se je prebudil v nji tisti nagib temè, da nas spet enkrat prepusti sebi, vzela še ta ključ.

Okoli bloka so se igrali otroci. Povpraševali so me po Piki in Mitji. Blodil sem po opoldanski vročini, slepljivi in žolti kot pšenica.

Avta ni bilo pred garažo. Za hip me je prevzelo mogočno upanje, da sem se že hotel vrniti nazaj v stanovanje in telefonirati tašči, da je imela prav. Vtem pa sem opazil v vratih garaže ključ. Svetal preliv upanja se je spremenil v svoje nasprotje, v temo.

Hotel sem odkleniti garažo, a je bila odklenjena.

Morda, sem pomislil v preblisku, je ugotovila, da je vzela ključ preveč in ga pustila preprosto v ključavnici.

Odprl sem vrata. Zelena lada je bila garažirana. Sklonjena nad volanom pa je spala večni sen Majda.

Vedel sem, da ni več živa. Vseeno sem odprl vrata avtomobila in jo dvignil iznad volana, težko v svoji smrti. Bila je ko potemnel grozd portugalke. Lasje so ji bili še v smrti vsi živi.

Majda, sem jo vprašal drhteč, zakaj si mi naredila to?

Doktor Jošt se je nekajkrat izdihnil težkega, dušičnega spomina, v obeh se mu je nabrala vlaga, ki se je začela gubati.

Tako, je rekel z razhlajenim glasom, ki se mu je še ohlajeval, zdaj ste videli, kako je . . . s to . . . stvarjo, ja . . . stvarjo . . .

Z morja je blestel dan v svojih tisočih ogledalcih. V jamborih so pele sape.

Če bi začel radikalizirati položaj in začel pri garaži in ne pri teti Regini in trgovini, bi bila morda res pri frizerju, ali pa bi se odpeljala k mami. Ker pa sem začel z najlažjimi rešitvami problema, je bila ona vedno na najtežji strani rešitve. Smrt ni nikoli panično stanje, toda s paniko jo lahko preprečimo. Vi ste do tega prišli že davno. Zanima me, kako?

Ne vem, sem odvrnil, to delam, odkar so me osumili tatvine stričevih čevljev. S pretiravanjem v slabo smer se mi res posreči zavrniti nevarni sum.

Da, da, sum, sum, je rekel doktor Jošt, veste, nekaj vam bom rekel: slabo se je roditi, dobro je umreti. Moral bi, kakor vi, iti v odštevanje skrajnosti in imel bi svojo ženo živo še danes. Samo strahopetcem je lepo na svetu.

Mislite, da sem jaz to? sem ga vprašal osuplo.

Pokimal mi je.

Pa ne mislite, da je to slaba lastnost; ali ne vidite, da vam jo zavidam; vse imate, in kaj imam jaz, oh, kaj . . . je rekel in izdihnil nekajkrat boleč spomin, ki se ga je sproti navzemal kakor slanega zraka.

Tega pogovora z doktorjem Joštom sem se spomnil na Enaustosu v trenutku, ko sem po ozkem tramu, s povprek nabitimi kosi late, hitel kakor kura na kopno.

Zvezde na odprtem nebu so se zavrtele, ko da pikiram proti njim.

Jahte pa so bile kot krste, molče druga ob druga z večno spečimi mrličji v sebi. Le v jamborih so trepetale trikotne zastavice in podrhtevale žice v tonih neznanih instrumentov.

Pogledal sem na Enaustos z obale, v svoji notranjosti je bil vabeče razsvetljen.

Me je kdo videl, ko sem bil na jahti, sem pomislil prvi hip in se zagledal v okoli stoječo temo, ki se je pasla tiho in toplo.

Mene namreč zmeraj vidijo, celo na več krajih hkrati.

Name vedno kdo pazi.

Kdo?

Imelo me je, da bi jo pobrisal. Tako delajo vsi.

Strahopetci?

Mene je strah drugače, jaz ne bežim, kadar me je strah.

Morda je šel lastnik po kisló vodo, sem pomislil. Vedel sem, ko sem odmislił to možnó, da se je že začel tisti dolgi postopek, kako vendarle priti z ladje.

Počasi sem odšel proti razsvetljenemu gostišču in začel upati, da ga bom morda srečal, ko se bo vračal. Prišel sem že do gostišča, zaviril vanj, njegove sloke postave pa ni bilo v njem.

Vrnil sem se. Četverokotni pomol je bil razsvetljen kot črna miza, čakajoč svojih nočnih gostov.

Bil sem edini gost.

Upal sem, da se bo znanec vzel od kje drugje.

Morje je bilo oljnato in je prav tako mastno zapljuskovalo. Velika črna ploskev se je lomila v zvezdnih odsevih.

V zaprtih jahtah so spali pokojniški duhovi različnih imen.

Ko sem se vrnil z obhoda po pomolu k Enaustosu, sem opazil, da nekdo res pazi name. Iz tople, pašoče se teme, v katero sem buljil, ko sem prišel z jahte, je zdaj nekdo izstopil in se skupaj z mano sprehaja v določeni razdalji.

Morda je kdo od lastnikov teh lepih, mrkih trug?

Torej je spremljal vse moje noro početje na ladji, ko sem brlel v podpalubje in klical lastnika z imenom.

V trenutku sem se privil v sum, s katerim me je sumil sprehajajoči se lastnik, ali kar je že bil. Da bi se rešil te more, sem začel s pretiravanjem.

Morda je gospoda Filiberta — tako je bilo ime lastniku jahte — morda . . . ga je . . . kap na stranišču? Takle operiranec se malo napne, pa mu tista žila, ki so mu je presadili iz bedresa na srce, počí.

Sredi onečejanja jih rada fotografira smrt.

Začelo me je stiskati z vseh strani s prividi.

In če res sedi z usrano ritjo na školjki, naslonjen z glavo na vrata? In bo čmoknil naprej, ko bodo vrata zjutraj odprli, in bo tista špičasta, z medom namazana zadnjica kot periskop molela kvišku?

Hotel sem zajahati kravo noči, ki se je tiho pasla nedaleč proč.

Smrt ima rada tako pornografijo; vedno je bila brez okusa.

Spremljevalec na razdalji je menda začutil, da sem se odločil za pobeg, zato se mi je začel naglo približevati. Videl sem, da želi v bližino, iz katere bi mu bil razviden, kdo neki sem.

Izsilił me je nazaj k ladji in na mostiček, odkoder sem spet zaklical proti podpalubju znančevo ime. Dvakrat, trikrat. Cutil sem, kako iz svetlečega žrela diha ista postana puščobnost tihožitja sira, mesarskega noža, stožec parmezana, lonček jogurta.

Še nekajkrat sem to ponovil, nato pa naglo prestopil v temo in izginil. Noč me je srkala ko čebela. Med bori, kjer sem hitel kot vonj, je lebdel slad smole.

Cutil sem, da bom še prišel nazaj.

Bil sem ujet. Ujet v strašen sum.

Mogoče, sem si začel očitati, sem ga jaz razburil in je pobegnil v stranišče in tam umrl.

Na vsak način, če je mrtev, me bodo zagotovo dobili, da sem bil eden zadnjih na ladji. Verjetno pa sta bila pred mano vsaj še dva, če ne trije, toda prepoznali bodo samo mene. Kot vedno.

Razkrojen sem prišel domov in povedal, na kaj sem naletel, ko sem se približal ladji svojega znanca.

Začeli smo skupaj ugibati, kje neki bi mož bil.

Kaj pa, če so ga zvezali, ubili, obtežili s kamnom in vrgli pod njegovo jahto? je rekla žena.

Toliko dela pa ni vreden, sem rekel.

Kaj veš? se je posmihala. In zdaj gleda svojo jahtico malo še odspod; odspod so ladje tudi lepe, se ti ne zdi?

Rekel sem ji, da se norčuje in povabil hčerko, da bi skupaj odhitela proti pristanu. Bila je za to.

Odmetavala sva noč s svojimi telesi in pogovorom. Zaupal sem ji, da se bojim, da je znanca kap na stranišču. Vse srčne bolnike rada kap v takem položaju.

Prebila sva se skozi gozdič slastnih borovih vonjev. Morje je odsevnilo nebo in košček luninega krajca, belega kot teloh.

Slišati je bilo ladje, kako v plimi zategujejo vrvi.

Luč na Enaustosu je bila še bolj živa in razkošna kot prej.

Morda se je že vrnil, je rekla hči.

Moj sosprehajalec se je spet prikazal.

Kaj boš naredil, če je res mrtev na stranišču? je vprašala tiho hči.

Nič, sem rekel. Če bom začutil, da s telesom pritiska na vrata, jih bom naglo spet zaprl. Z robcem, seveda.

Prišla sva do brvi, ki veže obalo s krmo. Pognal sem se po nji, loveč ravnotežje.

Ha-ló! sem zaklical v podpalubje. Dober večer! Je že kdo doma?

Sklonil sem se in na mizi ni bilo več tistega starega tihožitja, ampak je bila že groza nekih predsmrtnih sledi.

Nož me je prvi začel obtoževati. Pravzaprav vse, kar je bilo na mizi.

Gospod Filibert! sem zaklical

Haló!

Kje ste?

Stopil sem, poln studa, v razsvetljeno votlino in ugotovil, da je stranišče tik ob stopnicah, da je na stežaj odprto, na školjki pa nikogar.

Iz vlekel sem se ven in jo popihal na obalo.

Ali ga ni na školjki? je vprašala hči.

Ne, sem rezknil, tega hudiča so menda res ubili in vrgli v morje. Greva!

Ali pa so ga ugrabili? je vprašala.

Kdo? Takih ne ugrabljajo. Kaj naj z njimi? Niti paket špagetov ne dobiš zanje!

Hitela sva skupaj z nočjo po živem, begajočem svetu.